

Značaj Svjetske trgovinske organizacije na tržišta poljoprivrednih proizvoda

Horvat, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:943828>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-25**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

**Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet**

**Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija – smjer Trgovinsko poslovanje**

**ZNAČAJ SVJETSKE TRGOVINSKE ORGANIZACIJE NA TRŽIŠTA
POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA**

Završni rad

Lucija Horvat

Zagreb, rujan 2022.

**Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet**

**Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija – smjer Trgovinsko poslovanje**

**ZNAČAJ SVJETSKJE TRGOVINSKE ORGANIZACIJE NA TRŽIŠTA
POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA**

**THE IMPORTANCE OF THE WORLD TRADE ORGANISATION ON THE
MARKETS OF AGRICULTURAL PRODUCTS**

Završni rad

Student: Lucija Horvat

JMBAG: 0067591115

Mentor: izv. prof. dr. dc. Ines Dužević

Zagreb, rujan 2022.

Lucija Horvat

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____ završni rad _____
(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

(potpis)

U Zagrebu, _____rujan 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Struktura rada	1
2. Općenito o Svjetskoj trgovinskoj organizaciji	3
2.1. Povijest WTO	6
2.2. Ciljevi i smjernice WTO	8
2.3. Organizacijska struktura WTO	9
2.4. Odnos WTO i Republike Hrvatske	17
3. Uloga WTO-a u razvoju poljoprivrede	19
3.1. Pravila WTO-a u odnosu na tržište poljoprivrednih proizvoda	20
3.2. Izazovi zemalja u razvoju kod sudjelovanja na globalnom tržištu poljoprivrednih proizvoda ...	25
4. Odnos WTO-a i hrvatske poljoprivrede	29
4.1. Značaj članstva u WTO-u za hrvatsku poljoprivredu	32
4.2. Mogućnost razvoja hrvatske poljoprivrede u kontekstu internacionalizacije	37
4.3. Mjere za unapređenje izvoza hrvatskih poljoprivrednika	40
5. Zaključak	42
Popis literature	44
Popis tablica	46
Popis slika	46

1.Uvod

Tema ovoga rada je značaj Svjetske trgovinske organizacije na tržišta poljoprivrednih proizvoda. Poljoprivreda je sustavni proces proizvodnje stvari za čovjekovu prehranu te za ishranu životinja kroz uzgajanje životinja i biljaka. Poljoprivredu dijelimo na biljnu proizvodnju, te stočarstvo. Govoreći o hrvatskoj poljoprivredi, najbogatija regija pšenicom i kukuruzom je Slavonija zbog toga što je iznimno puna ravnica što je pogodno za takvu vrstu uzgoja. Vinogradarstvo i voćarstvo su najrazvijeniji u regijama Istre, Hrvatskog primorja i Dalmacije, a u dolini Neretve se nalaze bogate plantaže mandarinama.

Svjetska trgovinska organizacija je organizacija koja se temelji na jačanju međunarodnog trgovinskog sustava u područjima carina i trgovine robom. Veliki utjecaj ima na trgovanje s poljoprivrednim proizvodima na tržištu te se dosta zalaže za bolji napredak tržišta poljoprivrednih proizvoda. Članicama osigurava međusobno trgovanje tako što su ukinute carine i provedena liberalizacija tržišta, a o tome će više pisati u daljnjem radu. Hrvatska je službeno postala članica Svjetske trgovinske organizacije u studenome 2000. godine i od tada su joj se otvorila razna vrata za poslovanje na tržištu.

1.1.Predmet i cilj rada

Svrha ovoga rada je upoznati se sa Svjetskom trgovinskom organizacijom i njenim utjecajem na tržište te prikazati kako Svjetska trgovinska organizacija sa svojim pravilima i načelima pomaže u poboljšanju tržišta poljoprivrednim proizvodima, te će se konkretno objasniti i njen utjecaj na hrvatsko tržište. Svi izvori korišteni za izradu rada su Internet i stručna literatura za izradu rada.

1.2.Struktura rada

U ovome radu će se u prvome dijelu opisati Svjetska trgovinska organizacija te navesti cijeli put do osnutka organizacije, navesti će se njene smjernice i ciljevi za napredak tržišta. Obrazložiti će se i njen odnos s Republikom Hrvatskom, konkretnije kada je Hrvatska postala članicom te koje prednosti time dobiva. U drugome dijelu će se općenito obrazložiti uloga Svjetske trgovinske organizacije u razvoju poljoprivrede, koja se to pravila koja su određena Sporazumom primjenjuju na tržištu poljoprivrednim proizvodima te koji su izazovi zemalja u razvoju tijekom sudjelovanja na tržištima poljoprivrednih proizvoda. Zadnji dio rada se sastoji od pojašnjenja odnosa Republike Hrvatske i Svjetske trgovinske organizacije. obraditi će se

tematika značaja članstva Hrvatske u organizaciji te kako to utječe na njen razvoj i na samo poslovanje na tržištu poljoprivrednih proizvoda. Navesti će se mogućnosti za razvoj hrvatske poljoprivrede u kontekstu internacionalizacije, tj. kako liberalizacija utječe na njen razvoj te koje su mjere za unapređenje izvoza hrvatskih proizvoda.

2. Općenito o Svjetskoj trgovinskoj organizaciji

Svjetska trgovinska organizacija (WTO – World Trade Organisation) je međunarodna organizacija čiji je opći cilj pomoći svojim članicama da koriste trgovinu kao sredstvo za podizanje životnog standarda, otvaranje radnih mjesta i poboljšanje života ljudi. Svjetska trgovinska organizacija upravlja globalnim sustavom trgovinskih pravila i pomaže zemljama u razvoju da izgrade svoje trgovinske kapacitete. Također pruža forum za svoje članove za pregovore o trgovinskim sporazumima i rješavanje trgovinskih problema s kojima se međusobno suočavaju. Iako postoje zastoji u trgovinskim pregovorima i dalje se traže načini kako osuvremeniti pravila koje je postavila WTO i traže se načini rješavanja novih trgovinskih izazova u svijetu. Europski parlament i Vijeće su zakonodavci prema –ugovoru iz Lisabona, a Parlament ima i važnu nadzornu ulogu u pogledu međunarodne trgovinske politike. Radom u trgovini može doći do raznih sporova, pa je tako osmišljen mehanizam za rješavanje trgovinskih sporova.

Tijelo za rješavanje sporova koje ima ovlast odlučivanja u trgovinskim sporovima i izvršenja svojih odluka, smatra se jednim od najvažnijih postignuća Svjetske trgovinske organizacije. Taj mehanizam za rješavanje sporova, s unaprijed utvrđenim pravilima, omogućuje članicama podnošenje raznih pritužbi o kršenjima pravila Svjetske trgovinske organizacije i to bez obzira na njihovu gospodarsku ili političku moć te im također nudi mogućnost traženja odštete. S tim mehanizmom je smanjena primjena jednostranih zaštitnih mjera za kojima su države prethodno posezale, a koje su često znale izazivati odmazde država na koje su se te mjere primjenjivale te su tako znale dovoditi do pravnih trgovinskih ratova. Sustav Svjetske trgovinske organizacije za rješavanje sporova je dosad služio za postavljanje jasnih pravila o trgovinskim protumjerama te za jamčenje ravnopravnosti među jačim i slabijim članicama. Svjetska trgovinska organizacija je velika organizacija koja omogućuje ulazak i slabije razvijenim zemljama te je taj sustav za rješavanje sporova koji jamči ravnopravnost među jačim i slabijim zemljama izuzetno važan, pogotovo za slabije članice jer one teže tome da su prihvaćene te da imaju približno iste uvjete kao i jače razvijene zemlje. Međutim, ono što se dogodilo je da su članovi žalbenog tijela WTO-a stigli do kraja svojih mandata, mjesta koja su bila prazna nisu se popunila pa je ono sada izvan funkcije. Europska Unija je zajedno s 22 članice Svjetske trgovinske organizacije pokrenula inicijativu za alternativni mehanizam nazvan višestrani privremeni žalbeni sporazum (MPIA) koji se sastoji od deset arbitara koji će

saslušati sve žalbe na izvješća povjerenstva WTO-a u okviru MPIA-a. Rješavanje sporova se provodi u tri faze. U prvoj fazi se stranke konzultiraju te pronalaze zajedničko rješenje za rješavanje sporova. Ukoliko država članica vjeruje da je došlo do kršenja njenih prava, onda mora pozvati na bilateralne pregovore državu za koju misli da joj uskraćuje prava kako bi pokušale riješiti taj problem. U drugoj fazi se formiraju paneli i u roku od šest mjeseci se daje izvještaj o tome. Za kraj, treća faza postupka je faza nakon donošenja odluke od strane panela te se ona sastoji od izvršenja odluka koje omogućuju nametanje protumjera u slučaju da stranka koja je izgubila u sporu ne primjeni donesene odluke u zadanom roku.¹

Od osnutka Svjetske trgovinske organizacije Europska Unija se najviše koristi sustavom za rješavanje sporova. Ona je bila uključena u 192 spora, u 104 slučajeva kao podnositelj tužbe, a u 88 kao tuženik. Unija je zatražila status „treće stranke“ u dodatnih 209 slučajeva koji su se dogodili, a koji članicama svjetske trgovinske organizacije dopušta praćenje sporova između drugih stranaka. Europska unija je često tražila odluke stručnih skupina i žalbenog tijela Svjetske trgovinske organizacije za poboljšanje sporazuma.² Zadatak Europskog parlamenta je da pažljivo prati razvoj svih sporova u koje je uključena Europska Unija ili kao podnositelj tužbe ili kao tuženik. Odbor Parlamenta za međunarodnu trgovinu sva svoja mišljenja vezana za nastale trgovinske sporove izražava u izvješćima, javnim saslušanjima te usmenim pitanjima Vijeću i Komisiji.

Sporazumi WTO-a su dugi i složeni jer su pravni tekstovi koji pokrivaju širok raspon aktivnosti. No, neki jednostavni, temeljni principi provlače se kroz sve dokumente i čine temelje multilateralnog trgovačkog sustava.³ Stvari za koje se Svjetska trgovinska organizacija uvelike zalaže su:

1. Nediskriminacija – država ne bi smjela razlikovati svoje trgovinske partnere, razvijene zemlje i zemlje u razvoju, te ne bi smjela razlikovati strane proizvode, usluge ili državljanke. Svi u toj organizaciji su isti i glase kao jedno.
2. Otvaranje trgovine – snižavanje trgovinskih barijera očit je način poticanja trgovine; te prepreke uključuju carine (ili tarife) i mjere poput zabrane uvoza ili kvota koje selektivno ograničavaju količine

¹ Bilas, V., Videc, A. (2011.), *Učinkovitost sustava za rješavanje sporova Svjetske trgovinske organizacije*, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, 9(2), str. 175 - 194. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/74508>

² Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>

³ Službena stranica Svjetske trgovinske organizacije, (2022.), <https://www.wto.org/>

3. Predvidljivost i transparentnost – strane tvrtke, ulagači i vlade trebaju biti sigurni da se trgovinske barijere neće samovoljno podizati. Uz stabilnost i predvidljivost potiče se ulaganje, otvaraju se radna mjesta i potrošači mogu u potpunosti uživati u prednostima konkurencije, poput povećanog izbora i nižih cijena
4. Poštena konkurencija – odvratanje od „nepoštenih postupaka“, poput izvoznih subvencija i dampaing proizvoda ispod normalne vrijednosti radi stjecanja tržišnog udjela; pitanja su složena, a pravila pokušavaju utvrditi što je pravedno ili nepošteno te kako vlade mogu odgovoriti, posebno naplaćujući dodatne uvozne carine obračunate za nadoknadu štete uzrokovane nepoštenom trgovinom
5. Podrška za manje razvijene zemlje – jedna od najvažnijih stvari za koje se WTO zalaže; više od tri četvrtine članica WTO-a su zemlje u razvoju ili zemlje u tranziciji u tržišna gospodarstva. Sporazumi WTO-a daju im prijelazna razdoblja za prilagođavanje odredbama WTO-a i u slučaju Sporazuma o olakšavanju trgovine pružaju praktičnu podršku za provedbu Sporazuma
6. Zaštita okoliša – sporazumi WTO-a dopuštaju članicama poduzimanje mjera za zaštitu ne samo zdravlja ljudi, životinja i bilja, već i okoliša. Međutim, ove se mjere moraju primijeniti na isti način i za domaća i za inozemna poduzeća: članice ne smiju koristiti mjere zaštite okoliša kao sredstvo za uvođenje diskriminatornih trgovinskih barijera
7. Uključenje – ubrajanje WTO nastoji izgraditi sveobuhvatniji trgovački sustav koji će omogućiti većem broju žena i malih poduzeća sudjelovanje u trgovini i ubiranje ekonomskih koristi od globalnog trgovanja
8. Partnerstva – WTO održava redovan dijalog s civilnim društvom, sindikatima, sveučilištima i poslovnom zajednicom radi jačanja suradnje i izgradnje partnerstva. Inicijativa WTO – ovog trgovinskog dijaloga i godišnji javni forum pružaju platformu civilnom društvu i poslovnim skupinama za raspravu o najnovijim kretanjima u svjetskoj trgovini i za predlaganje načina jačanja multilateralnog trgovinskog sustava
9. Digitalna trgovina – WTO prepoznaje rastuću važnost e – trgovine. Povremene preglede programa rada WTO-a za e – trgovinu provodi Opće vijeće na temelju

izvješća različitih tijela WTO-a. Osim toga, skupina istomišljenika vodi pregovore o e – trgovini s ciljem razvoja globalnih pravila o digitalnog trgovini i rješavanja izazova koje postavlja digitalna podjela

2.1. Povijest WTO

„U pregovorima o osnivanju Međunarodne trgovinske organizacije, „International Trade Organisation“ – ITO, u razdoblju 1946. – 1947. sudjelovale su 23 zemlje. Za to su vrijeme održani brojni sastanci koji su rezultirali dogovorima o međusobnom smanjivanju carina, o unifikaciji carinskih postupaka i o uklanjanju nekih drugih necarinskih prepreka u trgovini“⁴. Kako ne bi došlo do zaustavljanja trgovine, izazvanim „curenjem“ prethodno usuglašanih koncesija u javnost, u razdoblju do stupanja snage novih nižih carina potrebno je bilo što prije pronaći mehanizam za njihovu primjenu i zaštitu. Tako je odlučeno da se postignuti dogovori objedine s poglavljem o trgovačkoj politici iz Havanske povelje u jedan privremeni multilateralni sporazum koji se nazivao „Opći sporazum o carinama i trgovini“, General Agreement on Tariffs and Trade“, skraćeno GATT. Sporazum se sastojao od tri dijela. Prvi dio je bila klauzula najpovlaštenije nacije, drugi dio se sastojao od propisanih načela koje su članice ugradile u svoje vanjskotrgovinske politike kako bi se moglo regulirati korištenje većine necarinskih mjera zaštita te treći dio koji se sastojao do riješenih proceduralnih problema kao što su članstvo, način rada i odlučivanja, itd. u listopadu 1947. godine usvojen je GATT potpisivanjem „Protokola o privremenoj primjeni“. Na kraju je GATT od dogovorenog privremenog multilateralnog sporazuma promoviran u trajni sporazum i istovremeno pretvoren u neku vrstu organizacije. Ovaj GATT se danas naziva GATT 1947 i on je pravno prestao postojati, međutim njegova su postignuća i pravila danas uključena u multilateralni sporazum GATT 1994. koji je dio okvira Svjetske trgovinske organizacije. Tijekom 47 godina i kroz četiri runde pregovora, sve do 1994. godine, GATT-om je stvaran snažan multilateralni trgovinski sustav, koji je 1995.godine prerastao u danas poznatu Svjetsku trgovinsku organizaciju.

Četiri runde pregovora koje su bile zaslužne za osnivanje WTO-a su Dillon runda (1960-1961), Kennedy runda (1964-1967), Tokyo runda (1973-1979) i Urugvajaska runda (1986-1994). One su pridonijele postupnom postizanju većeg stupnja liberalizacije trgovine. Nakon osnivanja

⁴ Matić, B., Lazibat, T. (2001.), *OD GATT DO WTO, Ekonomski pregled*, 52(5-6), str. 692-707. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/28746>, str. 693

WTO uslijedile su mnoge druge konferencije koje su održane u Ženevi, Singapuru, Seattleu, Dohi, Cancunu.

U *Dillon rundi* (1960. – 1961.) sudjelovalo je 23 država članica te je rezultirano usvajanjem 45000 tarifnih konferencija ili sniženja carina te je tako pokrivena petina sveukupne svjetske razmjene. Ovom rundom je dogovoreno da će se prihvatiti samo neka trgovinska pravila koja su upisana u nacrt Povelje ITO. Opći sporazum o carinama i trgovini nastao je kombiniranjem paketa trgovinskih pravila i tarifnih koncesija. U siječnju 1948. godine na snagu stupa GATT potpisom 23 države koje su time postale ugovorne stranke GATT-a.

Kennedy runda (1964. – 1967.) nastavlja smanjivanje tarifnih barijera, dok je u GATT je ugrađen Sporazum o antidamping mjerama. Antidamping je nastojanje da se ne dopusti prodaja robe i usluga na tržištu kupca po nižoj cijeni od cijene na tržištu prodavača. „Nakon dugotrajnih pregovora oko načina provođenja linearnih carinskih smanjenja, te oko proizvoda koji će biti izuzeti, 16 industrijskih zemalja linearno je smanjilo carine za 40% za industrijske proizvode“ (Brkić, 2001, str 100). Dogovoreno je i smanjenje carina za poljoprivredne proizvode i to od 20%, međutim efekt je bio manji zbog necarinskih prepreka koje su u sektoru.

Tokyo runda (1973. – 1979.) je runda u kojoj su sudjelovale 103 države te je njome nastavljena daljnja liberalizacija trgovine. Ujedno je i predstavljala ozbiljni pokušaj reforme trgovinskog sustava te da se uklone necarinske prepreke. Tokyo runda je rezultirala time da je smanjila carine za trećinu i to do razine od 4,7% u prosjeku. Ta carinska sniženja nastala Tokyo rundom bila su raspoređena na osam godina te su unijele novi element tzv. „harmonizacije“, odnosno proporcionalno puno veće sniženje u odnosu na veće carine. Još jedan rezultat Tokyo runde je nastala serija sporazuma koja se temeljila na pokušaju uklanjanja prepreka u nekih novim područjima kojima su pristupale industrijalizirane države stranke GATT. Svit i sporazumi nisu bili prihvaćeni od strane svih država članica, tako da su neki sporazumi i nakon iduće organizirane runde zadržali svoje obilježje dobrovoljnih multilateralnih sporazuma.

Urugvajaska runda (1986. – 1994.) dopunila je multilateralne ugovore te je neke pretvorila u multilateralne, tj. obvezujuće, te su ti sporazumi zadržali oblik dobrovoljnih multilateralnih trgovinskih sporazuma u samo četiri područja, a to su mljekarstvo, civilno zrakoplovstvo, trgovine goveđim mesom i državnim nabavkama.

Svjetska trgovinska organizacija je nastala kao rezultat četiri runde pregovora koje su u prethodnom tekstu navedene i pojašnjene. Iz Urugvajске runde proizlazi formalno utemeljenje Svjetske trgovinske organizacije. Urugvajска runda je uspješno okončana održanom Ministarskom konferencijom u Marakešu, Maroko, u travnju 1994. godine. 15. travnja 1994. godine službeno je utemeljena Svjetska trgovinska organizacija Deklaracijom iz Marakeša kao međunarodna organizacija koja je u svoju strukturu ugradila dotadašnji Opći sporazum o carinama i trgovini te je svoju nadležnost proširila na dodatna dva područja i to na trgovinu uslugama (GATS) i na intelektualno vlasništvo (TRIPS). „Članice GATT-a iz 1947. godine, koje su sudjelovale u pregovorima Urugvajске runde i čije su liste carinskih koncesija kao i koncesija u području pregovora o uslugama bile uključene u trenutku potpisivanja Završnog akta, 15. travnja 1994. godine u Marakešu, od 1. siječnja 1995. godine postale su originalne članice Svjetske trgovinske organizacije“⁵.

2.2. Ciljevi i smjernice WTO

Svjetska trgovinska organizacija ima svoje temeljne ciljeve i smjernice koje postavlja i kojima se vodi kao i svaka organizacija. „Ključni cilj Svjetske trgovinske organizacije jest daljnji razvitak sustava slobodne multilateralne trgovine, čime se podržava i olakšava postizanje bržeg rasta proizvodnje roba i usluga, punije zaposlenosti, povećanje stopa rasta realnog dohotka i efektivne potražnje, a onda i brži rast životnog standarda stanovništva u zemljama članicama“⁶. Djelovanje Svjetske trgovinske organizacije je usredotočeno na nekoliko stavki, a to su stvaranje otvorenog i ravnopravnog sustava trgovinskih pravila, uklanjanje carinskih i necarinskih prepreka u trgovini uslugama i robama i uklanjanje svih protekcionističkih mjera i tretmana diskriminacije u međunarodnim trgovinskim odnosima, stvaranje progresivne liberalizacije, integracija nerazvijenih zemalja, razvijenih zemalja te tranzicijskih zemalja u multilateralni sustav i postizanje transparentnosti trgovinskog multilateralnog sustava na maksimalno moguću način.

⁵ Brkić, L. (2001.), *GATT, WTO i (de)regulacija tržišta financijskih usluga*, FPZG, str. 100-103, str. 103

⁶ Matić, B., Lazibat, T. (2001.), *OD GATT DO WTO, Ekonomski pregled*, 52(5-6), str. 692-707. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/28746>

Opći ciljevi i zadaci Svjetske trgovinske organizacije su:

- Provođenje i stvaranje multilateralnih i općeprihvaćenih pravila kojima se može utjecati na ponašanje zemalja članica tokom provođenja nacionalnih trgovinskih politika
- Stvaranje foruma i mjesta na kojima bi se održavali budući trgovinski pregovori o liberalizaciji i o otvaranju nacionalnih tržišta
- Stvaranje međunarodnog tržišta na kojemu bi se rješavali svi trgovinski sporovi i razlike između zemalja članica
- Stvaranje foruma kojima bi se dodatno razmatrale trgovinske politike svih zemalja članica⁷

2.3. Organizacijska struktura WTO

Svjetska trgovinska organizacija je međunarodna organizacija i zbog toga je i subjekt međunarodnog prava sa statusom pravnog lica. Zemlje članice osnivači su dakako najvažniji čimbenici kod djelovanja ove organizacije. Tokom osnivanja Svjetske trgovinske organizacije 1. 1. 1995. godine, čak dvadeset i pet članica od ukupno sedamdeset i šest potpisnika GATT-a je sudjelovalo. Nakon osnivanja je Svjetska trgovinska organizacija postala međunarodna organizacija jer je primala zemlje da budu članice iz svih dijelova svijeta te dotadašnji sporazum o carinama i trgovini robama GATT ugradila u svoju strukturu, a svoju nadležnost proširila na dodatna dva područja, a to su bila područja trgovine uslugama te intelektualno vlasništvo. Organizacijska struktura Svjetske trgovinske organizacije dosta je komplicirana, ali je isto tako vrlo razrađena i smisljena. U odborima i vijećima mogu sudjelovati svi članovi, osim u Žalbenom tijelu, plurilateralnim odborima i Tijelu za rješavanje sporova.

Najviše tijelo za donošenje odluka Svjetske trgovinske organizacije je Ministarska konferencija koja se obično sastaje svake dvije godine te okuplja sve članice WTO-a, a to su carinske unije i zemlje. Uloga ministarske konferencije je da donosi odluke o svim pitanjima prema multilateralnim trgovinskim sporazumima. Do sada je održano 11 ministarskih konferencija, a 12. će se održati u Ženevi i trajati će od 30. studenog do 3. prosinca 2021. godine. U daljnjim tekstovima će ukratko pisati o svakoj konferenciji, kada je održana i što se sve dogovorilo na održanim konferencijama.

⁷ Giunio, M. et. al. (1998), *Vanjskotrgovinsko, devizno i carinsko poslovanje*, Zagreb: Inženjerski biro

I. Ministarska konferencija, Singapur, 9. – 13. prosinca 1996. godine – ministri trgovine, inozemstva, financija i poljoprivrede iz više od 120 vlada članica Svjetske trgovinske organizacije i onih koji su još u procesu pristupanja Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, sudjelovali su na održanoj Ministarskoj konferenciji. To je bila prva održana konferencija nakon osnivanja Svjetske trgovinske organizacije. Obuhvaćala je razne sastanke i razne multilateralne, plurilateralne i bilateralne poslovne sjednice. Oni su ispitivali pitanja vezana za rad prve dvije godine djelovanja WTO-a i razgledali su provedbu Urugvajске runde. Singapurska vlada bila je službeni domaćin ministarskog sastanka.

II. Ministarska konferencija, Ženeva, 18. – 20. svibanja 1998. godine – drugo zasjedanje Ministarske konferencije održano je na pedesetu obljetnicu osnivanja multilateralnog trgovinskog sustava. Tom je prilikom odana počast važnom doprinosu sustava u zapošljavanju, rastu i stabilnosti promicanjem liberalizacije i širenja trgovine te pružanje okvira za vođenje međunarodnih trgovinskih odnosa u skladu s ciljevima sadržanima u Općem sporazumu o carinama i trgovini robom i sporazumu Svjetske trgovinske organizacije. Glavno vijeće je dobilo mandat Deklaracijom te se njome daje podrška u neoporezivanju elektronske trgovine.

III. Ministarska konferencija, Seattle, 30. studenog – 3. prosinca 1999. godine – u ovoj ministarskoj konferenciji se trebala pokrenuti nova runda multilateralnih trgovinskih pregovora, međutim nastao je neuspjeh zbog ne postizanja suglasnosti članica o agendi. Došlo je do anti – WTO pokreta zbog raznih interesnih skupina koje su se bunile. Ovo je bio prvi put da je konferencija zatvorena bez donesene ministarske deklaracije.

IV. Ministarska konferencija, Doha, 9. – 13. studenog 2001. godine – konferencijom u Dohi je usvojeno nekoliko značajnijih odluka. Članicama su pridružene Kina i Taiwan te je pokrenuta nova runda pregovora. Područja nove runde pregovora proširene su na područja vezana za zaštitu okoliša te odnose trgovine i investicija i konkurencije. Dogovoreno je da će se u ovoj rundi pregovarati o: implementaciji preuzetih obveza; poljoprivreda – smanjivanje; pristupu tržištima za nepoljoprivredne proizvode; trgovinska pitanja vezana za prava intelektualnog vlasništva; WTO pravila; suradnja s nerazvijenim zemljama itd. Velika točka je bila stavljena na pitanje poljoprivrede.

V. Ministarska konferencija, Cancun 10. – 14. rujna 2003. godine - na ovoj konferenciji je prvu puta sudjelovala Republika Hrvatska. Glavna zadaća konferencije bila je da se procjeni stanje,

tj. napredak u pregovorima nove runde multilateralnih pregovora. Ministarska konferencija nije uspjela jer se članice ponovno nisu mogle dogovoriti oko konkretnih odluka i Ministarske deklaracije. Do dogovora ne dolazi zbog očitih velikih razlika između nerazvijenih zemalja i razvijenih zemalja. Ključni pregovori bili su poljoprivreda, pristup tržištu industrijskih proizvoda te pregovori o Singapurskim temama. Do pregovora o poljoprivredi nije ni došlo niti o pregovorima za pristup tržištu industrijskim proizvodima, a to sve zbog nepromijenjenih stavova zemalja članica.

VI. Ministarska konferencija, Hong Kong, 13. – 18. prosinca 2005. godine – u ovoj ministarskoj konferenciji u središtu pitanja bila su pitanja vezana za poljoprivredu kao što su domaće potpore i izvozne subvencije, pristup tržištu itd. Donesena je Ministarska deklaracija koja se sastojala od osnovnog teksta Deklaracije te nekoliko priloga. Ono što je važno za Hrvatsku bilo je to da je Ministarska deklaracija prepoznala potrebu da se dogovori o proizvodima za koje je naglašen manji stupanj liberalizacije.

VII. Ministarska konferencija, Ženeva, 30. studenog – 2. prosinca 2009. godine – dogovoreno je kako ova Ministarska konferencija neće biti pregovaračka već će biti „platforma za ministre da preispituju funkcioniranje ove kuće“, uključujući rundu iz Dohe i da se svijetu pošalje niz raznih signala u pogledu pitanja WTO-a od praćenja i nadzora sporova, pristupanja, pomoći za trgovinu, tehničke pomoći i međunarodnog upravljanja.

VIII. Ministarska konferencija, Ženeva, 15. – 18. prosinca 2011. godine – u ovoj Ministarskoj konferenciji su održane tri radne sjednice i to s temama iz područja trgovine i razvoja, razvojne agende iz Dohe te važnost multilateralnog trgovinskog sustava Svjetske trgovinske organizacije. Konferencija je odobrila pristupanje Rusiji, Crnoj Gori i Samoi. Predstavnik Republike Hrvatske je dao izjavu i rekao kako je Republika Hrvatska svjesna da je u teškoj globalnoj situaciji te kako bi joj članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji otvorilo nova tržišta, omogućilo daljnju liberalizaciju te povećalo sudjelovanje u svjetskoj trgovini. Na posljednjoj sjednici ministri su usvojili niz odluka, a predsjednik je dao zaključnu izjavu.

IX. Ministarska konferencija, Bali 3. – 6. prosinca 2013. godine – na devetoj Ministarskoj konferenciji održanoj na Baliju, ministri su usvojili „Bali paket“, niz odluka koji za cilj ima pojednostaviti trgovinu, dopuštajući mogućnosti za osiguranje prehrambene sigurnosti

zemljama u razvoju, jačajući najnerazvijenije trgovine zemalja i općenito pomaganje razvoju. Također su usvojili niz rutinskih odluka i prihvatili Jemen kao novu članicu WTO-a.

X. Ministarska konferencija, Nairobi 15. – 19. prosinca 2015. godine – deseta Ministarska konferencija održana je u Nairobiju, Keniji. Završila je usvajanjem „Nairobi paketa“, paketa koji se sastoji od šest ministarskih odluka o poljoprivredi, pamuku i pitanjima vezanima za najmanje razvijene zemlje. Konferencijom je predsjedala tajnica kabineta Kenije za vanjske poslove i međunarodnu trgovinu Amina Mohamed.

XI. Ministarska konferencija, Buenos Aires 10. – 13. prosinca 2017. godine – jedanaesta Ministarska konferencija održana je u Argentini. Predsjedala je ministrica Susana Malcorra iz Argentine. Konferencija je završila nizom ministarskih odluka, uključujući subvencije za ribarstvo i pristojbe za e – trgovinu, te obvezu nastavka pregovora u svim područjima.

XII. Ministarska konferencija, Geneva 12. – 17. lipnja 2022. godine – dvanaesta Ministarska konferencija održana je u Ženevi u sjedištu Svjetske trgovinske organizacije. ministri iz cijeloga svijeta su sudjelovali kako bi pregledali funkcioniranje multilateralnog trgovinskog sustava, dali općenite izjave i poduzeli korake u vezi s budućim radom Svjetske trgovinske organizacije. Sudomaćin konferencije bio je Kazahstan, s predsjedao ju je gospodin Timur Suleimenov, zamjenik šefa kabineta predsjednika Kazahstana. Prvobitno je Kazahstan trebao biti domaćin u lipnju 2020., ali je konferencija odgođena zbog pandemije. Konferencija je uspješno zaključena 17. lipnja dogovorom o paketu ključnih trgovinskih inicijativa.

Opće vijeće (General Council) je tijelo za donošenje odluka WTO-a na najvišoj razini u Ženevi, a redovito se sastaje radi obavljanja funkcija Svjetske trgovinske organizacije.⁸ Opće vijeće ima predstavnike (obično veleposlanike) iz svih vlada članica i ima ovlaštenje djelovati u ministarskim konferencijama koje se održavaju otprilike svake dvije godine. Opće vijeće također se sastaje, pod različitim pravilima, kao Tijelo za rješavanje sporova i kao Tijelo za reviziju trgovinske politike.

⁸Službena stranica Svjetske trgovinske organizacije, (2022.), <https://www.wto.org/>

Na razini Glavnoga vijeća zasjeda Tijelo za rješavanje sporova zasjeda i sastoji se od još dva pomoćna tijela, a to su Žalbeno tijelo i Skupina stručnjaka za rješavanje sporova. Skupina stručnjaka za rješavanje sporova i Žalbeno tijelo. Rješavanje trgovinskih sporova temeljna je aktivnost Svjetske trgovinske organizacije. Spor nastaje kada vlada članica smatra da druga članica krši sporazum ili obvezu koju je preuzela u WTO-u. WTO ima jedan od najaktivnijih međunarodnih mehanizama za rješavanje sporova u svijetu. Od 1995. godine 606 sporova podneseno je WTO-u, a izdano je preko 350 presuda.

Nadzor nacionalnih trgovinskih politika temeljno je važna aktivnost koja se odvija tijekom cijelog rada WTO-a. U središtu ovog rada je Tijelo za reviziju trgovinske politike. Pregledavaju se sve članice Svjetske trgovinske organizacije, a učestalost pregleda svake zemlje varira ovisno o njezinom udjelu u svjetskoj trgovini.

Tijela treće organizacijske strukture Svjetske trgovinske organizacije su Vijeća. Ona su odgovorna Glavnom vijeću, a sastoje se od predstavnika članica te su nadležna za sva pitanja iz sporazuma. Vijeća sadrže pomoćna tijela, radne skupine i odbore.⁹ Postoje tri vijeća:

1. *Vijeće za trgovinu robama (Good Council)* – opći sporazum o carinama i trgovini (GATT) pokriva međunarodnu trgovinu robom. Ovo vijeće koje čine predstavnici svih zemalja članica Svjetske trgovinske organizacije odgovorno je za rad GATT sporazuma. Vijeće za robu ima 10 odbora koji se bave posebnim temama (poput poljoprivrede, pristupa tržištu, subvencija, antidampinških mjera itd.). Vijeću za robu također izvješćuje radna skupina o državnim trgovačkim poduzećima i Odbor za sporazum o informacijskoj tehnologiji.
2. *Vijeće za trgovinu uslugama (Council for Trade in Services)* – odgovornost vijeća za trgovinu uslugama je olakšati rad Općeg sporazuma o trgovini uslugama (GATS) te postići njegove ciljeve. Otvoreno je za sve članice WTO-a, a prema potrebi može osnivati i pomoćna tijela. Vijeće nadzire rad četiriju pomoćnih tijela: Odbor za trgovinu financijskim uslugama, Odbor za posebne obveze, Radne skupine za unutarnje propise i Radne skupine za pravila GATS-a. Vijeće za trgovinu uslugama izvještava Opće vijeće.

⁹Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, (2022.), dostupno na <https://mvep.gov.hr/>

3. *Vijeće za trgovinska pitanja vezana uz intelektualno vlasništvo (TRIPS Council)* – multilateralni sporazum o intelektualnom vlasništvu koji je najsveobuhvatniji je sporazum Svjetske trgovinske organizacije o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva. Središnja uloga vijeća za trgovinska pitanja vezana uz intelektualno vlasništvo je olakšavanje trgovine kreativnošću i znanjem, rješavanje trgovinskih sporova oko intelektualnog vlasništva te osiguranje članica Svjetske trgovinske organizacije da ostvare svoje ciljeve vezane za unutarnju politiku. Okvir ovog sustava je u smislu inovacija, prijenosa tehnologije i javne dobrobiti. Sporazum je pravno priznanje značaja veza između intelektualnog vlasništva i trgovine i potrebe za uravnoteženim sustavnom intelektualnog vlasništva.

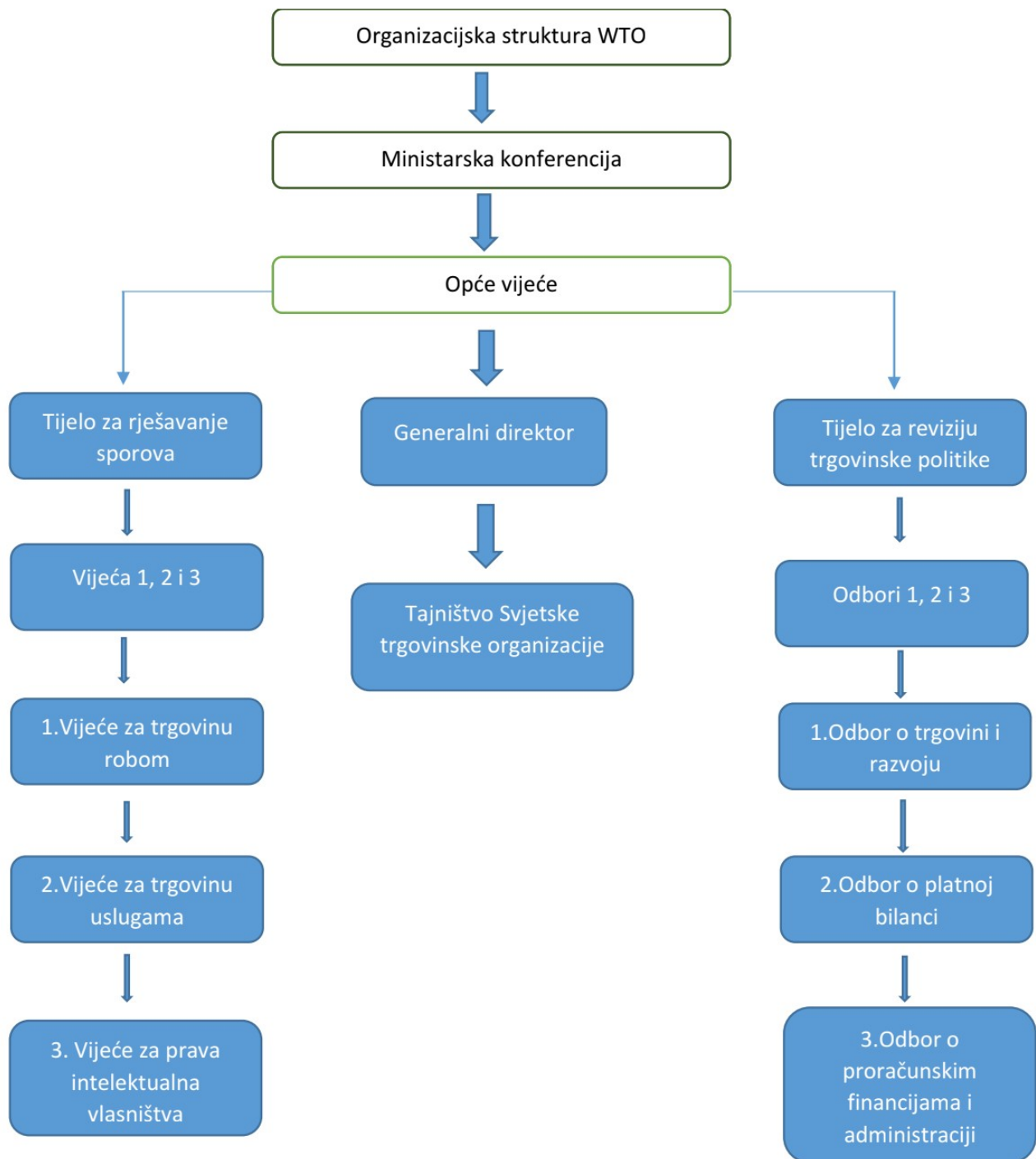
Četvrte najniže organizacijske strukture Svjetske trgovinske organizacije čine svi odbori i radne skupine unutar Vijeća tijela. Tajništvo Svjetske trgovinske organizacije nalazi se u Ženevi te se sastoji od ureda Glavnog direktora i od još četiri ureda zamjenika Glavnog direktora. Osnovna funkcija koju tajništvo obavlja je da pruži tehničke podrške svim vijećima, odborima, ministarskim konferencijama te da pruži tehničke pomoći zemljama koje su u razvoju, pravne pomoći za postupke rješavanja sporova i savjete vladi u postupku pristupanja.

Kako bi promicale svoje interese bez da zasebno zastupaju, države članice se grupiraju prema određenim zajedničkim interesima ili se grupiraju sukladno tijeku pregovora i tako nastupaju zajednički i to u okviru nekoliko konzultativnih i neformalnih skupina. Neformalne skupine Svjetske trgovinske organizacije koje su osnovale države članice su CAIRNS skupina, EU skupina, ASEAN skupina, ACP skupina, NAFTA skupina, MERCOSUR skupina, nekadašnja CEFTA plus skupina i RAM – Recently Accepted Members. U idućem tekstu će o svakoj biti rečeno po nešto.

CAIRNS skupina je nastala pred sam početak Urugvajске runde, a s razlogom da države ojačaju svoje pozicije unutar pregovora o liberalizaciji trgovine poljoprivrednim proizvodima. Glavni zagovor ove grupe je liberalizacija poljoprivrede. Članice ove grupe su Argentina, Australija, Brazil, Kanada, Čile, Kolumbija, Fiji, Mađarska, Indonezija, Malezija, Novi Zeland, Paragvaj, Filipini, Tajland i Urugvaj.

EU skupina značajna je skupina Svjetske trgovinske organizacije. predstavnik nastupa u ime svih država članica, a ima ih 27 te je svaka država ujedno i zasebna članica Svjetske trgovinske organizacije. ASEAN skupina zemalja često zajednički nastupa unutar Svjetske trgovinske organizacije, a obuhvaća Maleziju, Indoneziju, Singapur, Filipine, Tajland, Brunei, Kambodža, Mjanmar, Lao DPR, i Vijetnam. ACP skupina obuhvaća zemlje Afrike, Tihog oceana i karipske zemlje, a povremeno nastupa zajednički. U NAFTA skupini su Kanada, Meksiko i SAD. MERCOSUR skupina za članove ima Brazil, Argentinu, Paragvaj i Urugvaj te svojim zajedničkim interesima iznose jedinstven stav u pregovorima WTO-a. većina članica je napustila CEFTU kako bi se pridružila EU skupini te je sada u CEFTA skupini ostalo nekoliko članica, a to su Albanija, Crna Gora, Kosovo, Srbija, Makedonija, Moldavija i Bosna i Hercegovina. RAM skupina se odnosi na zemlje koje su se pridružile prije četvrte Ministarske konferencije u Dohi.

Slika 1. organigram organizacijske strukture Svjetske trgovinske organizacije

Izvor: samostalna izrada

Na slici 1. vidljiv je organigram organizacijske strukture Svjetske trgovinske organizacije i sve njene podjele.

2.4. Odnos WTO i Republike Hrvatske

Države postaju punopravne članice Svjetske trgovinske organizacije učlanjenjem u nju, pristupanjem Sporazumu Svjetske trgovinske organizacije te davanjem Lista koncesija. Prije samog čina učlanjenja, države mogu prvo dobiti status promatrača u organima Svjetske trgovinske organizacije te se tako mogu pripremiti za buduće preuzimanje svojih obveza i članskih prava.¹⁰ 1993. godine za Hrvatsku počinju pripreme pristupanja GATT-u te ona dobiva službeni status promatrača. 27. listopada 1993. godine uspostavljena je Radna skupina Republike Hrvatske za njen pristup u Svjetsku trgovinsku organizaciju. Republika Hrvatska službeno postaje članica Svjetske trgovinske organizacije 30. studenog 2000. godine. Pregovori Republike Hrvatske za pristupanje Svjetskoj trgovinskoj organizaciji trajali su 6,5 godina. Za to vrijeme pregovora održano je 6 službenih i 4 neslužbenih sjednica Radne skupine za pristup Republike Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju, odnosno multilateralnih pregovora te je održano 20 rundi bilateralnih pregovora. Potvrđeno multilateralnim pregovorima usklađena su hrvatska trgovinska, carinska, devizna, porezna i druga zakonodavstva u skladu s pravilima sporazuma Svjetske trgovinske organizacije.

Republika Hrvatska je pregovarala s 19 članica Svjetske trgovinske organizacije tokom bilateralnih pregovora na temu njihova interesiranja o carinskim uvjetima za pristup njihove robe i za pružanje usluga na hrvatskom tržištu. Od rujna 1999. godine Republici Hrvatskoj je blokiran postupak učlanjenja u Svjetsku trgovinsku organizaciju zbog različitih stavova i zahtijeva Sjedinjenih Američkih Država i Europske unije, konkretno Francuske, u pogledu liberalizacije audiovizualnih usluga. Tako su Sjedinjene Američke Države zastupale stav liberalizacije dok je Europska unija zagovarala zaštitu kulturne raznolikosti.¹¹ Republika Hrvatska je tražila da ima isti tretman kao i Baltičke zemlje i to tako što je argumentirala svoje stavove da je europska zemlja koja je orijentirana ka integraciji u europske strukture, članica vijeća Europe i potpisnica Konvencije o prekograničnoj televiziji. Takav model nisu prihvatile Sjedinjene Američke Države s argumentom da Republika Hrvatska nema institucionaliziran odnos ugovorom kao što to imaju Baltičke zemlje Sporazumima o pridruživanju.¹² Hrvatska ponuda je u veljači 2000. godine izmijenjena tako što su ju približili zahtjevima Europske Unije, međutim ona nije bila prihvaćena od strane Sjedinjenih Američkih Država. Dogovor se

¹⁰ Bjelić P. (2002), *Svetska trgovinska organizacija*, Beograd: Prometej

¹¹ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, (2022.), dostupno na <https://mvep.gov.hr/>

¹² Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, (2022.), dostupno na <https://mvep.gov.hr/>

postigao novim neformalnim prijedlogom koji nije uključivao obveze glede sadržaja programa, već samo obveze davanja koncesija pri stjecanju vlasništva i upravljanja radio i TV postajama.

Nakon što je Hrvatska pristupila WTO-u, carinske stope su promijenjene. Carinske stope za industrijske proizvode smanjene su sa 9,7% na 6,5%, te još smanjene na 5,34% u razdoblju od 2 – 5 godina nakon prvog smanjenja. Što se tiče poljoprivrednih proizvoda, njihove prosječne carinske stope su sa 33,7% smanjene na čak 25%, te su nakon još dodatnih 7 godina one smanjene na 16,4% i uključivale su carine na uvoz ribe i ribljih proizvoda koje su sa 32,1% smanjene za duplo i to na 15,5%. Republika Hrvatska je prihvatila gotovo sve prijedloge carinskih stopa „0 za 0“ tijekom pregovora o prijemu.¹³

Od dana kada je Republika Hrvatska primljena u članstvo Svjetske trgovinske organizacije, pristupila je i multilateralnom Sporazumu o trgovini civilnim zrakoplovima. U veljači 2002. godine započinju pregovori u pristupanju Republike Hrvatske multilateralnom Sporazumu o državnim nabavkama. Republika Hrvatska je u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji nastupala u okviru neformalne skupine zemalja CAFTA plus, a sve u korist promicanja svojih interesa. Tako je prvi put nastupala na Ministarskoj konferenciji u Dohi kao članica te je njome pokrenuta nova runda multilateralnih pregovora na kojima je Republika Hrvatska iznijela neka od svojih stajališta.

¹³ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, (2022.), dostupno na <https://mvep.gov.hr/>

3. Uloga WTO-a u razvoju poljoprivrede

Članice Svjetske trgovinske organizacije poduzele su korake za reformu poljoprivrednog sektora i rješavanje subvencija i visokih trgovinskih prepreka koje narušavaju trgovinu poljoprivredom.¹⁴ Opći cilj je uspostaviti pravedniji trgovački sustav koji će povećati pristup tržištu i poboljšati egzistenciju poljoprivrednika diljem svijeta. Sporazum WTO-a o poljoprivredi koji je stupio na snagu 1995. godine predstavlja značajan korak ka reformi poljoprivredne trgovine praveći ju pravednijom i konkurentnijom. Cilj je WTO-ova Sporazuma o poljoprivredi uspostaviti „pravedan i tržišno usmjeren sustav trgovine poljoprivrednim proizvodima“¹⁵. Odbor za poljoprivredu nadzire provedbu Sporazuma. Članovi nastavljaju voditi pregovore za daljnju reformu. Godine 2015. donijeli su povijesnu odluku o ukidanju izvoznih subvencija za poljoprivredu i postavljanju pravila za druge oblike potpore izvozu poljoprivrednih gospodarstava.

Opći sporazum o carinama i trgovini (GATT) iz 1947. se prvo koristio za poljoprivredu, samo što je bio problem što nije bio potpun te su državne potpisnice isključile taj sektor iz područja primjene načela navedenih u općem sporazumu o carinama i trgovini. Članice su imale pravo korištenja izvoznih subvencija u razdoblju od 1947. do 1994. godine te su ih smjele koristiti isključivo samo za primarne proizvode te im je bilo omogućeno nametanje ograničenja uvoza pod određenim uvjetima. Zbog toga je došlo do trgovinskih prepreka za glavne poljoprivredne proizvode i to u neuobičajenim razmjerima u usporedbi s ostalim sektorima. Da bi se došlo do pravednog i tržišno orijentiranog poljoprivrednog trgovinskog sustava trebalo je proći dosta vremena i proći kroz razne teške situacije. Urugvajskim krugom su konačno zaključeni svi pregovori za tržište poljoprivrednih proizvoda.

Postoje sporazumi i memorandumi o poljoprivredi koji su bili potpisani 1994. godine, a stupili na snagu 1. 1. 1995. godine, tj. osnutkom Svjetske trgovinske organizacije. Međutim, ono što je važno je to da je poljoprivredni sektor poseban jer je uređen s posebnim sporazumom o poljoprivredi koji ima odredbe s većim važnostima od svih ostalih. Uostalom, neke od odredbi koje su spomenute u Sporazumu o primjenama fitosanitarnih i sanitarnih mjera usko su povezane s poljoprivrednom proizvodnjom i trgovinom.¹⁶ Treba napomenuti kako je

¹⁴ Službena stranica Svjetske trgovinske organizacije, (2022.), <https://www.wto.org/>

¹⁵ Službene internetske stranice Europske unije, (2022.), https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/trade/agricultural-international-trade/wto-and-eu-agriculture_hr

¹⁶Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>

provedbom tih sporazuma dopuštena fleksibilnost zemljama u razvoju koje su ujedno i članice Svjetske trgovinske organizacije te su omogućene posebne odredbe i fleksibilnost slabije razvijenim zemljama i zemljama u razvoju koje su ujedno i neto uvoznice prehrambenih proizvoda.

Odnos Europske unije i Svjetske trgovinske organizacije temelji se na Sporazumu o poljoprivredi. Zajednička poljoprivredna politika na vanjskoj razini danas podliježe pravilima Svjetske trgovinske organizacije, a posebno njenom Sporazumu o poljoprivredi. Taj Sporazum o poljoprivredi predviđa program koji se temelji na postupnoj liberalizaciji poljoprivredne trgovine i proizvodnje.¹⁷ Na ZPP utječu i priznate poljoprivredne koncesije na koje mnoge zemlje imaju pravo u skladu s nekoliko multilateralnih i bilateralnih sporazuma te imaju pravo na jednostrana odstupanja u okviru općeg sustava povlastica. Tim sporazumima je objašnjen visok uvoz poljoprivrednih proizvoda iz zemalja u razvoju u Europsku uniju.¹⁸

3.1. Pravila WTO-a u odnosu na tržište poljoprivrednih proizvoda

Članice Svjetske trgovinske organizacije nastavljaju voditi pregovore o reformi trgovine poljoprivredom. Ti su razgovori započeli početkom 2000. godine pod izvornim mandatom Sporazuma o poljoprivredi i postali su dio Doha runde na ministarskoj konferenciji u Dohi 2001. godine. Na ministarskoj konferenciji u Baliju 2013. godine ministri su usvojili važne odluke o poljoprivredi. U novije vrijeme, na ministarskoj konferenciji u Nairobiju 2015. godine članice WTO-a složile su se o povijesnoj odluci o ukidanju izvoznih subvencija za poljoprivredu, najvažnijoj reformi međunarodnih trgovinskih pravila u poljoprivredi od osnivanja Svjetske trgovinske organizacije.

¹⁷Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>

¹⁸Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>

Na temelju Sporazuma o poljoprivredi uvedene su reforme poljoprivrednih politika koje su se sastojale od tri područja:¹⁹

A) Pristup tržištu

- Nametanje zaštitnih mjera na granicama u carinske obveze koje su se postepeno smanjivale kroz godine. U razvijenim zemljama su se smanjile za čak 36% u razdoblju od 1995. do 2000. godine što je za 12% više nego u razdoblju od 1986. do 1988. godine.
- Nametanje uvođenja obveza o „minimalnom pristupu“ trećim zemljama otvaranjem carinskih kvota (iznosile su 5% krajem 2000. godine)
- Nametanje održavanja uvoznih carinskih koncesija uvođenjem posebnih zaštitnih klauzula, ali su one stupale na snagu samo ako je došlo do prekoračenja količine ili pada cijena gornje i donje granice uvoza

B) Domaća potpora

Postoje 3 kutije koje predstavljaju potpore , a one su „narančasta kutija“, „plava kutija“ i „zelena kutija“.

- „Narančasta kutija“ se još naziva i „zbirna mjera potpore“ (ZMP). Ova kutija je sačinjena od subvencioniranja cijena te potpora koje nisu oslobođene obveza smanjenja. U razdoblju od 1986. godine do 1988. godine ta je potpora trebala biti smanjena za 20%. Dodatna stavka je ta da su članice mogle osim te potpore za smanjenje carinskih obveza, mogle koristiti i „klauzulu de minimis“ koja je omogućavala da se isključi potpora od 5% vrijednosti nekog proizvoda ili ukupne poljoprivredne proizvodnje iz postojeće zbirne mjere. Iznos od 10% je određen za zemlje u razvoju.
- „Plava kutija“ je kutija koja sadrži potpore za programe nadzora nad ponudom, a koji su ujedno oslobođeni obveza smanjenja. Jedini je problem što se ne smije premašiti iznos ukupne potpore za svaki pojedinačni proizvod.
- „Zelena kutija“ je jedina kutija koja je sastavljena od dvije skupine potpora. Prva potpora se veže za programe javnih usluga, a druga potpora je vezana za sva izravna plaćanja proizvođačima koji nisu u nikakvoj vezi s poljoprivredom (to su elementarne

¹⁹Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>

nepogode, doprinos za osiguranje žetve i sl.). svi oblici potpore u ovoj kutiji su oslobođeni obveze smanjenja jer su u skladu s okvirom Svjetske trgovinske organizacije.

C) Subvencije za izvoz

Potpore za izvoz je bilo potrebno smanjiti u obujmu za 21% i to u razdoblju od 6 godina. U razdoblju od 1986. do 1990. godine potpore su se smanjile za 36%, ali se to nije odnosilo na goveđe meso. Ovo smanjenje je Europska unija primijenila na 20 skupina proizvoda. Proračunsko smanjenje se primjenjivalo samo na prerađene proizvode.

Potpisivanje Sporazuma o poljoprivredi u okviru Urugvajskog kruga trebalo se djelomično olakšati Zajedničkom poljoprivrednom politikom iz 1992. godine. Europska unija je u velikoj mjeri ispunila obveze određene u Marakešu.

A) Pristup tržištu

Sve obveze koje su imale veze s konsolidiranim stopama Europske unije su se odnosile na 1764 carinske stavke²⁰. Prosječne konsolidirane carinske pristojbe za poljoprivredno – prehrambene proizvode iznosile su 26% na početku uvođenja, a na kraju razdoblja su iznosile 17%. Za 775 stavki od njih ukupno 1764, Europska unija primjenjuje nultu ili minimalnu stopu. Carinsku stopu koja je veća od 50% ima samo 8% carinskih stavki. Na proizvode kao što su goveđe meso, mliječni proizvodi, žitarice, šećer i slično odnosile su se visoke stope. Europska unija zasniva 37 kvota na tzv. „minimalnom pristupu“ od njih ukupno 87 koje je uvela, a ostalih 44 kvota se zasniva na „uobičajenom pristupu“. Nulta stopa carine je primijenjena na oko 71% ukupnog uvoza proizvoda 2014. godine te je vrijedila 72 milijarde eura.

B) Subvencionirani izvoz

Subvencionirani izvoz koji je bio prijavljen Svjetskoj trgovinskoj organizaciji potjecao je iz Europske unije prije nego je ukinut reformom Zajedničke poljoprivredne politike 2013. godine. 2017. godine subvencionirani iznos pada na nulu. Dakako, treba imati na umu kako prakse glavnih konkurenata ne podliježu pravilima Svjetske trgovinske organizacije. Smanjenje udjela

²⁰ Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>

izvoznih subvencija s 29,5 % na 0% 2017. godine znatno je utjecalo na proizvode kao što su maslac, repica, sir, voće i povrće, vino i meso općenito.²¹

C) Domaća potpora

Reforma Zajedničke poljoprivredne politike iz 2003. godine omogućila je pretvaranje narančaste i plave kutije u zelenu kutiju. „Narančasta kutija“ je bila znatno smanjena, usprkos uzastopnim proširenjima, i to s 81 milijarde eura na 6,9 milijardi eura u razdoblju od 2017. godine do 2018. godine. U pogledu zbirnih mjera potpora, Europska unija poštuje sve obveze koje su preuzete u Marakešu. „Plava kutija je u tom razdoblju došla do iznosa od 4,8 milijarde eura.

²¹Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>

Tablica1. Domaća potpora EU-u prijavljena WTO-u (u mil. kuna)

DOMAĆA POTPORA EU-a PRIJAVLJENA WTO-u (u milijunima EUR)	ZELENA KUTIJA (iznos i postotak)	PLAVA KUTIJA (iznos i postotak)	NARANČASTA KUTIJA (iznos i postotak)	UKUPNA PRIJAVLJENA POTPORA
Razdoblje 2011./2012.	70 976,8 87,8%	2981,1 3,7%	6858,9 8,5%	80 816,8 100%
Razdoblje 2012./2013.	71 140,0 89,1%	2754,2 3,5%	5899,1 7,4%	79 793,3 100%
Razdoblje 2013./2014.	68 697,8 88,8%	2663,6 3,4%	5971,7 7,8%	77 333,1 100%
Razdoblje 2014./2015.	65 256,8 87,3%	2878,8 3,8%	6642,3 8,9%	74 777,9 100%
Razdoblje 2015./2016.	60 828,5 84,2%	4331,1 6,0%	7101,8 9,8%	72 261,4 100%
Razdoblje 2016./2017.	61 696,1 84,2%	4641,2 6,3%	6944,5 9,5%	73 281,8 100%
Razdoblje 2017./2018.	65 845,8 84,8%	4795 6,1%	6532,8 8,4%	77 572 100%

Izvor: Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>

[U tablici 1. prikazane su domaće potpore Europske unije po kutijama prijavljene Svjetskoj trgovinskoj organizaciji u milijunima eura.](#)

Europski parlament je uvijek pratio sve tijekom multilateralnih pregovora, a pogotovo onih koji su bili usmjereni na poljoprivredu. Taj se interes može očitavati u nekoliko rezolucija kao što su ministarske konferencije u Seattleu, Dohi, Cancunu i ostalima o kojima je već pisano u radu. Parlament je uvijek pozivao Komisiju da se očuvaju interesi europskih proizvođača te interesi poljoprivrednika i to iz zemalja s kojima je Europska unija imala posebne odnose

(afričke, pacifičke i karipske zemlje). Početkom „milenijskog“ kruga pregovora održanog 1999. godine, svi pregovarači Unije koji su se zalagali za europski poljoprivredni model bili su podržani od strane Parlamenta. Brojnim je rezolucijama bila potvrđena ta podrška, priznavali su „netrgovinske aspekte“ te su poštovali zahtjeve svih građana koji su gledali na to da se opskrbe hranom, da zaštite okoliš, da utječu na dobrobit životinja, kvalitetu hrane i sl.

Dolaskom Donalda Trumpa na mjesto predsjednika 2017. godine, Sjedinjene Američke Države daju prioritete bilateralizmu koji u pitanje dovodi multilateralni sustav. O tome svjedoči nastali carinski rat između Kine i SAD-a koji je vrlo poznat u svijetu te ukidanje žalbenog tijela Svjetske trgovinske organizacije u 2019. godini. Nakon teškog suočavanja s time, Europska unija i Europski parlament su ulagali sve svoje napore kako bi se u okviru Svjetske trgovinske organizacije očuvala pravna stečevina multilateralnog sustava, a posebno ona stečevina koja je bila iz područja trgovine poljoprivrednim proizvodima (Unija je po pitanju toga u prosincu 2019. godine predložila članicama Svjetske trgovinske organizacije da pokrenu privremeni žalbeni postupak kako bi se zamijenilo žalbeno tijelo.

3.2. Izazovi zemalja u razvoju kod sudjelovanja na globalnom tržištu poljoprivrednih proizvoda

Nezadovoljstvo zemalja u razvoju u pogledu provođenja obveza preuzetih u Urugvajskom krugu bio je jedan od glavnih razloga zbog kojih ministarska konferencija u Seattleu nije uspjela. Zemlje u razvoju smatraju da su koristi koje nudi Urugvajski krug za njih zanemarive i nezadovoljavajuće te su se zbog toga bunile i bile nezadovoljne. Osim toga, zemlje u razvoju su nezadovoljne kvalitetom i intenzitetom njihove uključenosti u pregovore u sklopu prethodnog kruga pregovora u kojima su dominirale velike zemlje i organizacije kao što su SAD i EU. Pravilo i cilj Svjetske trgovinske organizacije je to da nema razlika između zemalja, tj. da razvijene i ne razvijene zemlje imaju podjednaka prava i podjednako trebaju biti uključene u sve pregovore vezane za trgovinu. No u ovome slučaju to tako nije bilo te su se nerazvijene zemlje odlučile pobuniti.

„Zemlje u razvoju, posebno one koje su bile najmanje razvijene, imale su u prošlosti u pregovorima marginalnu ulogu i ona se uglavnom svodila na to da se traže izuzeća od općeprihvaćenih načela i trgovinskih disciplina (specijalni i diferencirani tretman). U novom krugu uloga i sadržaj specijalnog i diferenciranog tretmana su veoma važni za ovu skupinu

zemalja²². Sve se više govori o „moderniziranju“ specijalnog i diferenciranog tretmana u sklopu Svjetske trgovinske organizacije. U posljednje vrijeme postoji također ideja o uvođenju paketa posebnih mjera o specijalnom diferenciranom tretmanu u Sporazum o poljoprivredi (WTO Agreement on Agriculture) koji su neki već nazvali „Razvojnou košarom“ (Development Box) po ugledu na već postojeću plavu i zelenu.

Mnoge zemlje u razvoju smatraju kako im je najisplativije da se priključe Svjetskoj trgovinskoj organizaciji jer s tim uključenjem mogu dobiti beneficije koje si članice međusobno dijele. Kao alternativa bi bilo bilateralno pregovaranje samo je problem što ono zahtijeva puno veća sredstva koja male zemlje nemaju. Također, ulaskom u WTO, manje zemlje mogu formirati udruženja s drugim zemljama koje imaju slične interese kao i oni. Od ukupno 144 zemlje članice u WTO-u oko 100 njih su zemlje u razvoju. Svjetska trgovinska organizacija diktira odredbe vezane za sigurnost hrane, ljudsko zdravlje i sigurnost, s time da se tada vodi samo komercijalnim interesima. Što se tiče formalnih sporazuma, njih donose zemlje članice te one odražavaju njihove interese.

Neke zemlje kažu kako bi aranžmani Svjetske trgovinske organizacije trebali biti puno fleksibilniji kako bi zemlje u razvoju mogle podržati i zaštititi njihov poljoprivredni i ruralni razvoj te kako bi mogle osigurati egzistenciju svom velikom agrarnom stanovništvu čije se poljoprivredno stanovništvo dakako razlikuje od razmjera i metoda u zemljama u razvoju. Tvrdi, na primjer, da su subvencije i zaštita potrebne kako bi se osigurala prehrambena sigurnost, podržala mala poljoprivreda, nadoknadio nedostatak kapitala ili spriječilo iseljavanje seoske sirotinje u već pretrpane gradove.²³ Prijedlozi Indije i Nigerije su među onima koji naglašavaju pitanja sigurnosti hrane za zemlje u razvoju.

Mnoge zemlje u razvoju se žale kako se njihov izvoz i dalje suočava s visokim carinama i drugim preprekama na tržištima razvijenih zemalja te da su njihovi pokušaji razvoja prerađivačke industrije ometani povećanjem tarifa (veće uvozne carine na prerađene proizvode u odnosu na sirovine). Žele vidjeti značajno smanjenje ovih prepreka. Dalje govoreći, neke zemlje u razvoju su se zabrinule zbog prebrzog pada uvoznih barijera u razvijenim zemljama. Govore kako ovise o nekoliko osnovnih roba koje trenutno trebaju povlašteni tretman (poput

²² Šuman, Ž. (2002.), *GLAVNE STRATEŠKE POZICIJE U AKTUALNIM PREGOVORIMA O POLJOPRIVREDI U SKLOPU WTO-a*, *Agronomski glasnik*, 64(3-4), str. 145-154. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/144163>, str 151

²³ Službena stranica Svjetske trgovinske organizacije, (2022.), <https://www.wto.org/>

bescarinske trgovine) kako bi se mogla očuvati vrijednost njihovog pristupa tržištima bogatijih zemalja. Ako se dogodi da normalne tarife prebrzo padaju tada se njihov povlašteni tretman krene narušavati. Neke zemlje u razvoju vide ovu situaciju gotovo trajnom te da je nemoguće to popraviti. Drugi, kao što je to Caricom, smatraju to prijelazom i pozivaju na obvezujuće obveze o tehničkoj i financijskoj pomoći kako bi im se prilagodili, uključujući u to stvaranje fonda za tehničku pomoć u tu svrhu.

Neke razvijene zemlje i zemlje u razvoju tvrdile su da bi sve zemlje u razvoju trebale sudjelovati u liberalizaciji i integraciji na svjetska tržišta, čak i ako su uvjeti opušteniji.²⁴(U pregovorima Urugvajске runde 1986. – 1994. godine sudionici su se složili da će se pravila i discipline o kojima će se pregovarati jednako primijeniti na sve vlade članica.). Statistika Svjetske trgovinske organizacije pokazuje da su zemlje u razvoju u cjelini zabilježile značajno povećanje izvoza poljoprivrede. Trgovina poljoprivredom globalno je porasla za gotovo 100 milijardi dolara između 1993. i 1998. godine. Od toga je izvoz zemalja u razvoju porastao za oko 47 milijardi dolara – sa 120 milijardi dolara na 167 milijardi dolara u tom razdoblju. Njihov udio u svjetskom poljoprivrednom izvozu povećan je sa 40,1% na 42,4%. no, unutar grupe, neke pojedine zemlje u razvoju vidjele su da im se trgovinska bilanca u poljoprivredi pogoršala – njihov uvoz je rastao brže od izvoza.

Ako Svjetska trgovinska organizacija nastavi s liberalizacijom, to znači da bi trebala liberalizirati sve zaštićene američke sektore kako bi mogla stvoriti izravno tržište za zemlje u razvoju. Prema nekim studijama, do neefikasnosti može dovesti primjena subvencija te može smanjiti plaće za zemlje koje ih uvode. Također, sva tehnološka proizvodnja koja je nezaštićena u zemljama u razvoju mogla bi dovesti do toga da se ne bi mogla dugoročno oduprijeti uvozu, a posebno iz onih zemalja u kojima je tehnološka proizvodnja subvencionirana. Isto tako, ako im ta mogućnost stoji na raspolaganju, problem je što većina zemalja u razvoju nema dovoljno financijskih sredstava da bi mogla financirati svoje izvozne sektore.

Nakon Drugog svjetskog rata, kako u razvijenim tako i u određenoj mjeri u zemljama u razvoju, poljoprivreda je postala visoko mehanizirana i specijalizirana, kao i jako ovisna o agrokemikalijama.²⁵ Takvo intenziviranje poljoprivrede donijelo je veće prinose i veće

²⁴ Službena stranica Svjetske trgovinske organizacije, (2022.), <https://www.wto.org/>

²⁵ Rehber, E., Turhan, S. (1. travnja 2002.), *Prospects and challenges for developing countries in trade and production of organic food and fibers: The case of Turkey*, *British Food Journal*, Vol. 104 No. 3/4/5, pp. 371-390. <https://doi.org/10.1108/000707002104353800>

bogatstvo, ali je također stvorilo neke probleme koji utječu na okoliš, hranu i sigurnost poljoprivrednih radnika. Danas su različiti poljoprivredni sustavi predmet rasprave i istraživanja kako bi se otkrila alternativa ovoj sadašnjoj poljoprivredi, poput organske proizvodnje, kako bi se stvorili uvjeti za održivu poljoprivredu i razvoj. Organska poljoprivreda je razvijena u većini zapadnih zemalja, poput SAD-a, Kanade, Japana i Europske unije. U Turskoj je organska poljoprivreda relativno nov pojam, no broj proizvođača koji se bave proizvodnjom organske poljoprivrede se brzo povećava od sredine 1980 – ih uglavnom u odnosima nekih većih multinacionalnih poduzeća u cilju izvoza organskih proizvoda u razvijene zemlje, posebice u EU. Zemlje u razvoju, u ovom primjeru poput Turske, imaju neke prednosti, ali isto tako se nalaze i sa izazovima i proizvodnji organske hrane i vlakana. Glavni dio poljoprivrede tih zemalja su prije svega tradicionalni sustavi s niskim ulaganjima. Suprotno razvijenim zemljama, prakse organske poljoprivrede mogu pomoći poljoprivrednicima u zaštiti prirodnih resursa. Tko što bi koristile odgovarajuće tehnološke sustave i lakše pristupale tržištu i informacijama. Kao i u Turskoj tako i u većini zemalja u razvoju imaju mala domaća organska tržišta koja su počela iskorištavati izvozne mogućnosti koje predstavlja organska poljoprivreda. Glavni izazovi s kojima se suočavaju su ti da nemaju odgovarajuće proizvodne prakse, nemaju certifikacijske organizacije i vezani su samo za domaća tržišta, ne postoji mogućnost izvoženja. Činjenica je da razvoj organske proizvodnje u tim zemljama zahtijeva od poljoprivrednika da djeluju organizirano umjesto da ovisi o certifikacijskim, izvoznim ili uvoznim poduzećima ili vladinom tijelu. Uloga vlade je dakako važna za uspostavljanje zakonodavne osnove i za podršku organskoj poljoprivredi prikladnim političkim mjerama.

4. Odnos WTO-a i hrvatske poljoprivrede

Hrvatska dobiva status promatrača 1993. godine, a iste te godine kreće i postupak učlanjenja Hrvatske da postane ravnopravna članica GATT-a odnosno Svjetske trgovinske organizacije. Prvi postupak učlanjenja bio je da se Memorandum o vanjskotrgovinskom sustavu Republike Hrvatske dostavi Tajništvu GATT-a. Taj je memorandum sastavljen od smjernica Tajništva GATT-a koje su se morale striktno slijediti. Nakon dostave Memoranduma 1. travnja 1996. godine, započinje se s multilateralnim pregovorima i održava se sjednica Radne skupine na kojoj se razgovaralo o prijemu Republike Hrvatske u Svjetsku trgovinsku organizaciju. Na sjednicama su se razmatrale usklađenosti vezane za hrvatsko trgovinsko, carinsko, devizno, porezno i drugo zakonodavstvo s pravilima koja vrijede u ugovorima sklopljenima u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.²⁶ Republika Hrvatska je kao članica Svjetske trgovinske organizacije prvi puta sudjelovala na Ministarskoj konferenciji održanoj u Dohi 2002. godine kada je pokrenuta nova runda multilateralnih trgovinskih pregovora. Republika Hrvatska glede multilateralnog trgovinskog sustava Svjetske trgovinske organizacije zastupa stajališta:

- Pokretanja nove sveobuhvatne runde pregovora
- Sustavne multilateralne trgovinske liberalizacije i jačanje sustava Svjetske trgovinske organizacije
- Fleksibilnosti u procesu preuzimanja obveza u području poljoprivrede i pristupa tržištu sve do isteka ugovorenih prijelaznih razdoblja
- Podržavanja pregovora, uključivanja novih područja, odnosa trgovine i investicija, konkurencije i okoliša u multilateralni sustav Svjetske trgovinske organizacije
- Trgovinske liberalizacije koja se nalazi unutar regionalnih okvira suradnje kao komplementarnog procesa sustavu Svjetske trgovinske organizacije
- Podržava ne – trgovinske aspekte poljoprivrede, tj. načelo multi – funkcionalnosti poljoprivrede
- Podržava poseban tretman zemalja u razvoju²⁷

²⁶ Božić, M. (1999.), *WTO i Hrvatska poljoprivreda*, Agronomski glasnik, 61 (3– 4), str. 173 – 205. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/126232>

²⁷ Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, (2022.), dostupno na <https://mvep.gov.hr/>

Pregovarački procesi ulaska hrvatske u WTO trajali su dvije i pol godine te je za to vrijeme održano devet krugova višestranih i sedamnaest krugova dvostranih pregovora. Dvostrani pregovori o carinskim koncesijama za robe okončani su u kolovozu 1999. godine kada se završilo s pregovorima o poljoprivredi sa Slovenijom. U pregovorima s većinom od ukupno osamnaest pregovaračkih partnera, pregovori o poljoprivredi su bili najkompleksniji i najteži. Sredinom rujna 1999. godine su okončani svi pregovori na višestranoj razini, hrvatska je primljena u WTO i utvrđene su obveze glede domaće potpore u poljoprivredi. Nezaobilazno je da je u cjelokupnom „paketu“ obveza koje je Hrvatska svojim ulaskom u WTO preuzela, poljoprivreda imala posebno mjesto. Kao dokaz je dozvoljena razina carinske zaštite koja je bila trostruko veća u odnosu na carinske zaštite u industriji. Također, prijelazna razdoblja za sniženje carinskih zaštita bila su znatno duža i brojnija. Hrvatskoj su tijekom pregovora postavljeni puno oštriji zahtjevi što se tiče poljoprivrede u odnosu na ostala područja.

Pregled najznačajnijih pitanja koja se izravno ili neizravno odnose na poljoprivredu, a koja su se razmatrala unutar radne skupine za Hrvatsku čine:

1. Količinska ograničenja pri uvozu i izvozu – u pravilu ograničenja nisu dozvoljena, kao niti zabrane uvoza ili izvoza koje bi se primjenjivale kao dio trgovinske politike
2. Pristup domaćem i međunarodnom tržištu (zabrane uvoza i izvoza) – zabrane u pravilu nisu dozvoljene
3. Nadzor i kontrola kakvoće na granici – ne smiju biti diskriminirajući za uvozne proizvode
4. Primjena sanitarnih i fitosanitarnih mjera – te mjere moraju biti usklađene sa zajedničkim sporazumom, a to znači da moraju biti znanstveno utemeljene primjene odgovarajućih mjera, te se moraju poštivati sporazumi
5. Carinski sustav i pitanje kombiniranih i sezonskih carina – uvođenje novih carinskih opterećenja nije dozvoljeno za uvoznju robu, a primjena sezonskih carina je dozvoljena za poljoprivredne proizvode. Mora se točno utvrditi razdoblje primjene tih carina te se moraju uskladiti s dvostranim pregovorima
6. Zbirne mjere potpore u poljoprivredi i izvozne subvencije – izvozne subvencije su dozvoljene u određenim mjerama
7. Koncept rada robnih zaliha u sklopu provedbe poljoprivredne politike -

8. Trošarine i porezni sustav - trošarine i porezna opterećenja za uvozne proizvode moraju biti na istoj razini s domaćim proizvodima
9. Cjenovna politika za poljoprivredne proizvode – određivanje cijena za poljoprivredne proizvode dogovoreno je u pregovorima i nalazi se u sporazumu²⁸

Pregovori na višestranoj razini vođeni su samo u svezi sa zbirnim mjerama potpore. Ono što je poznato je to da ishodišno razdoblje mora iskazivati sve mjere potpora za domaće proizvođače. Oni koji se ne mogu pribrojiti u tzv. „zelenu košaru“ moraju utvrditi dozvoljene razine za koje se utvrđuje određeno razdoblje za njeno smanjivanje. U strukturi hrvatske potpore su na visokom mjestu potpore za mlijeko te za pšenicu. Razlog tome je taj što je cijena pšenice pala na svjetskom tržištu te je to dovelo do toga da su potpore postale vrlo visoke. Hrvatska je u poljoprivredi pregovarala sa 16 zemalja. To je vrlo dobar pokazatelj zbog toga što Hrvatska ima puno manje tržište od ostalih. Struktura zahtjeva hrvatskih pregovaračkih partnera je pokazivala da ne postoji proizvod koji se ne proizvodi u Hrvatskoj, a da ga nisu zahtijevale neke od zemalja. Pošto je Hrvatska jako mala zemlja u odnosu na ostale zemlje to je jako dobar pokazatelj da Hrvatska ima velike predispozicije za poljoprivredu i njeno proširivanje na veća tržišta.

Temelj Zakona o poljoprivredi je da se uređuju ciljevi i mjere za poljoprivrednu politiku te da se usklađuje zakonodavstvo Republike Hrvatske sa zakonodavstvom Europske unije. Tim zakonom se mogu određivati mjere i ciljevi poljoprivredne politike, mogu se određivati pravila koja su vezana za zajedničku organizaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda, izravna potpora, državne potpore, mjere informacija i promocije, ekološka i integrirana proizvodnja, javne službe područja poljoprivrede i ostalo.

²⁸ Božić, M. (1999.), *WTO i Hrvatska poljoprivreda*, Agronomski glasnik, 61 (3– 4), str. 173 – 205. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/126232>

Između ostalog, ovim se zakonom uređuje i provedba nekoliko odredbi Europske unije o:

- Upravljanju, financiranju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike
- Uspostavi zajedničke organizacije na tržištu poljoprivrednih proizvoda
- Mjerama informiranja i promocije vezanih s poljoprivrednim proizvodima koji se provode na unutarnjem i vanjskom tržištu
- Ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda
- Uspostavi sustava za prikupljanje knjigovodstvenih podataka o prihodima i poslovnim aktivnostima...²⁹

Ono što se također uspostavlja Zakonom o poljoprivredi je pravni oblik putem kojega se povlači oko 800 milijuna eura godišnje iz europskih fondova i to za sve mjere poljoprivredne politike. Hrvatska također ima mogućnost koristiti se europskim fondovima pa tako ima na raspolaganju u programskom razdoblju od 2015. – 2020. maksimalno 2,5 milijarde eura, od čega će ih EU fondova biti osigurano 60%, tj. oko 1,5 milijardi eura. Uz to, povećana je i omotnica za izravna plaćanja s 373 milijuna eura na 423 milijuna eura što je povećanje od 13%.

4.1. Značaj članstva u WTO-u za hrvatsku poljoprivredu

Za ulazak u europske integracijske procese, pogotovo u Europsku uniju i CEFTU, jedan od glavnih uvjeta je biti članom Svjetske trgovinske organizacije. Ako država nije članica Svjetske trgovinske organizacije tada njen izvoz ovisi o volji vanjskotrgovinskog partnera koji joj može, a i ne mora dopustiti pristup tržištu s jednakim uvjetima kao što ih ima bilo koja članica Svjetske trgovinske organizacije. Do porasta izvoza dolazi članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji. Ujedno je to i preduvjet za održavanje makroekonomske ravnoteže te za budući rast ostalih pokazatelja gospodarske aktivnosti. Republika Hrvatska je postala dio organiziranog mehanizma rješavanja trgovinskih sporova svojim članstvom u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji. „Biti član Svjetske trgovinske organizacije Republici Hrvatskoj nosi:

- Stabilnost u vanjskim ekonomskim odnosima
- Ubrzanje tranzicijskog procesa
- Dugoročni rast“³⁰

²⁹ Zakon o poljoprivredi, Narodne novine br. 118/18, 42/20, 127/20, 52/21, <https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi>

³⁰ Barković, I., Lulić, M. (1999.), *Hrvatska i WTO: pravno-ekonomski aspekti*, *Ekonomski vjesnik*, XII(1-2), str. 81 - 88. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/200561>, str 85

Stabilnost u vanjskim ekonomskim odnosima

Važno je za napomenuti kako članstvo Hrvatske u svjetskoj trgovinskoj organizaciji postaje dijelom organiziranog mehanizma rješavanja sporova, drugim riječima, ako dođe do diskriminacije hrvatskih roba ili usluga na drugim tržištima može se regulirati tim mehanizmom. Taj mehanizam nudi sigurnu i efikasnu pravnu zaštitu što znači da je zaštita veća nego što bi se mogla postići s bilateralnim pregovaranjima. Druga beneficija koja se nudi članstvom je privlačenje stranog ulaganja. Članstvo u organizaciji integrira Hrvatsku u međunarodne tijekove i stvara joj ekonomski i politički kredibilitet koji je faktička sigurnost vanjskim investitorima. Nova pozicija otvara Hrvatskoj vrata stranim investicijama koje uz to što donose kapital također donose i tehnologiju, management, tržišne informacije te globalnu proizvodnju.

Ubrzanje tranzicijskog procesa

Sudjelovanje u određenim integracijskim procesima ili vanjskopolitičkim inicijativama značajno pridonosi brzini i kvaliteti gospodarsko – političkog restrukturiranja, pogotovo kada je riječ o Hrvatskoj.³¹ Pojačana konkurencija među domaćim i stranim tržištima zahtijeva restrukturiranje hrvatske industrije na bazi komparativnih prednosti. Komparativna prednost Hrvatske vidljiva je u turizmu i u svim prirodnim resursima s kojima ona raspolaže. Za približavanje Hrvatske zapadnim standardima i za prinos tržišnoj reformi njenog gospodarskog sustava potrebno je da Svjetska trgovinska organizacija uskladi nacionalna zakonodavstva i prakse.

Dugoročni rast

Pojačano konkurentsko ponašanje ekonomskih subjekata dovodi do dinamične dobiti. Intenzivna međunarodna konkurencija od Hrvatske zahtijeva poboljšanja i veću orijentaciju na područje poduzetničkog ponašanja. Time Hrvatska kroz inovativnost razvija još veću konkurentsku sposobnost te bolje hvata prilike na zahtjevnom liberaliziranom tržištu. „Od

³¹ Barković, I., Lulić, M. (1999.), *Hrvatska i WTO: pravno-ekonomski aspekti*, *Ekonomski vjesnik*, XII(1-2), str. 81 - 88.
Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/200561>

hrvatskih se poduzeća očekuje efikasnost i inovativnost kao poslovna paradigma, a koji su u uvjetima globalne ekonomije novi nositelji dugoročnog i održivog rasta i razvitka³²

„U usporedbi s drugim zemljama, prehrambena industrija Hrvatske ima daleko najveći udio u ukupnom robnom izvozu te je jedan od najvećih udjela u ukupnoj dodanoj vrijednosti ostvarenoj u ekonomiji“ (Buturac, Vizek, 2015. str 220). Prehrambena industrija je jako bitna za industrijski razvoj Hrvatske. Ima velike učinke na BDP, zaposlenost i izvoz, potiče razvoj ostalih sektora kao što su poljoprivreda i turizam.

³² Barković, I., Lulić, M. (1999.), *Hrvatska i WTO: pravno-ekonomski aspekti*, *Ekonomski vjesnik*, XII(1-2), str. 81 - 88. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/200561> str 87

Tablica 2. Vrijednost outputa poljoprivredne djelatnosti prema HR_NUTS 2021. - HR NUTS 2

	2019.	2020.	Stopa promjene 2020/2019.
	mil.kuna		%
Output poljoprivredne djelatnosti			
Republika Hrvatska	17977	18259	1,6
Panonska Hrvatska	10543	10694	1,4
Jadranska Hrvatska	2646	2666	0,7
Grad Zagreb	239	227	-5,1
Sjeverna Hrvatska	4549	4672	2,7
Output biljne proizvodnje			
Republika Hrvatska	10361	10811	4,3
Panonska Hrvatska	6480	6770	4,5
Jadranska Hrvatska	1623	1618	-0,3
Grad Zagreb	148	136	-8,3
Sjeverna Hrvatska	2109	2287	8,4
Output stočne proizvodnje			
Republika Hrvatska	6437	6278	-2,5
Panonska Hrvatska	3427	3292	-3,9
Jadranska Hrvatska	751	776	3,4
Grad Zagreb	80	80	0,6
Sjeverna Hrvatska	2181	2130	-2,3
Output poljoprivrednih usluga i neodvojivih nepoljoprivrednih sporednih aktivnosti			
Republika Hrvatska	1179	1170	-0,7
Panonska Hrvatska	637	633	-0,7
Jadranska Hrvatska	273	272	-0,1
Grad Zagreb	11	10	-3,0
Sjeverna Hrvatska	259	255	-1,5

Izvor: Državni zavod za statistiku, (2022.), <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29372>

U tablici 3. prikazan je odnos outputa poljoprivrednih djelatnosti, biljne proizvodnje, stočne proizvodnje te poljoprivrednih usluga i neodvojivih nepoljoprivrednih sporednih aktivnosti u 2019. i 2020. godini. Može se vidjeti kako 2020. godine vrijednost outputa poljoprivredne proizvodnje narasla za 1,6% u odnosu na 2019. godinu. Najviše je narasla u Sjevernoj Hrvatskoj i to za čak 2,7% dok je u Gradu Zagrebu pala za 5,1%. Povećao se i output biljne proizvodnje 2020. godine u odnosu na prethodnu 2019. godinu i to za 4,3%. najveći porast je vidljiv u Sjevernoj Hrvatskoj te je iznosio 8,4% dok je u Gradu Zagrebu zabilježen pad od 8,3%. Output stočne proizvodnje se u 2020. godini smanjio za 2,5% u odnosu na 2019. godinu, a najveći pad je vidljiv naravno u Gradu Zagrebu i to s iznosom od 15,1%. Svakako je vidljivo kako članstvo Republike Hrvatske u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji ima velike utjecaje, pogotovo na njenu poljoprivredu jer su njen izvoz i proizvodnja veći svake godine. Jedini je problem stočna proizvodnja, no o njenome padu u Hrvatskoj se govori već godinama te se i dalje traže rješenja kako da se to popravi.

„Da poljoprivreda može biti vrlo značajan činitelj stabilizacije odavno je poznato, ali kod nas je i u prošlosti kao i danas nedovoljno korišteno. Nekorištenje relativno velikih potencijalnih mogućnosti, ponajprije zemljišta kao prirodnog resursa, negativno se odražava na ukupna gospodarska kretanja u zemlji“³³. Mihalj spominje kako je strategija razvitka hrvatske poljoprivrede najavljuvana kao povijesni dokument te kao globalni plan za izgradnju tržišnog gospodarstva i za stvaranje nove agrarne strukture. Iako je to tako u teoriji, u praksi je to nemoguće izvesti iz razloga što su kretanja u hrvatskoj poljoprivredi stihijska i pod utjecajem sezonskih prilagođavanja. Nekolicina problema koja se javlja u hrvatskoj poljoprivredi još čeka rješenja. U pitanju su problemi oko politike zaštite, poticajne politike, kreditiranje, nedostatak kapitala i sl. Dok visokorazvijene zemlje Europske unije nude svojim proizvođačima visoku zaštitu, hrvatski proizvođači na to ne mogu računati zbog nedostataka sredstava. Veliki negativni utjecaj koji se očitava na hrvatsku poljoprivredu posljednjih godina je često nekontrolirani uvoz poljoprivrednih proizvoda.

³³ Mihalj, P. (1999). *Što hrvatskoj poljoprivredi donosi članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji?*, *Politička misao*, 36(1), str. 101-112. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/32067> , str 102

4.2. Mogućnost razvoja hrvatske poljoprivrede u kontekstu internacionalizacije

„Tijekom 70-ih i ranih 80-ih godina dvadesetog stoljeća, svjetsko gospodarstvo bilo je pod snažnim utjecajem ekonomskog liberalizma“³⁴. Nakon kratkog blagostanja 80-ih godina, ponovno se javlja interes za ekonomskim liberalizmom u svjetskom gospodarstvu. Decentralizacija gospodarskih institucija i davanje potpora slobodi trgovine, tj. slobodno tržište, bile su glavne karakteristike ponovne liberalizacije. Većina zemalja je ostvarila taj stupanj liberalizacije, dok su postojale i neke države koje to još nisu usvojile. Provedena istraživanja su dovela do zaključka da s ekonomskom slobodom dolazi do snažne koleracije s visinom prosječnog dohotka per capita, veći su životni standardi te su građani puno zadovoljniji, stupanj pismenosti je veći itd. Provođenje progresivne liberalizacije moguće je samo u uvjetima makroekonomske stabilnosti i financijske stabilnosti te su to temeljne pretpostavke za provođenje uspješne liberalizacije financijskog sektora. Do povećanja rizika u liberalizaciji financijskog tržišta Republike Hrvatske mogu dovesti makroekonomska kretanja i nestabilnost bankarskog sustava. Temeljita primjena cjelovitih programa liberalizacije hrvatskih tržišta, programa interne i eksterne liberalizacije i programa jačanja nadzora svih financijskih tržišta dovodi do pozitivnih učinaka na dugoročni ekonomski razvitak Republike Hrvatske.³⁵

Ugovor o poljoprivredi, Agreement on Agriculture (AoA), je ugovor koji su sve članice potpisale. Tim se ugovorom zahtijevaju dvije točke, a one su smanjenje subvencija za domaću proizvodnju i smanjenje restrikcija na poljoprivrednu robu koja se uvozi. Najbogatije zemlje svijeta izdoje godišnje 300 milijardi dolara za svoje poljoprivrede. Zemlje koje su siromašne trguju sa svega nekoliko osnovnih namirnica te su otvorile svoje granice jeftinijoj uveznoj robi sa zapada, međutim ta roba utječe negativno a siromašne zemlje jer uništava lokalne proizvođače. Iz tog razloga su poljoprivredni proizvodi iz SAD-a ili Europske unije čak tri puta jeftiniji u odnosu na zemlje koje nemaju toliko novaca za subvencije.

³⁴ Kandžija, V., Donadić, M., i Milojica, V. (2008). *FOUNDATION TESTING OF THE WORLD'S AGRICULTURE LIBERALISATION AT THE NEW MILLENNIUM TURN*, *Poslovna izvrsnost*, 2(2), str. 44-44. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/38548>, str 33

³⁵ Radošević, D. (1999.), *HRVATSKA I WTO - Liberalizacija financijskih tržišta*, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 9(72), str. 46-77. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/19387>

Neki od efekata bogatih zemalja na domaću proizvodnju siromašnih zemalja su:

- Domaći proizvođači su bili zaštićeni carinama i necarinskim preprekama prije nego što su se pridružili Svjetskoj trgovinskoj organizaciji. Carine su im povećavale cijenu uvozne robe, a ulaskom u Svjetsku trgovinsku organizaciju te carine su ukinute
- Primjenom carinske zaštite za strane ponuđače snižavali su se troškovi i cijena izvozne robe je bila konkurentna
- Neefikasni domaći proizvođači ispadaju s tržišta dolaskom strane konkurencije u slučaju da ne optimiziraju proizvodnju ili smanje plaće radnicima
- Liberalizacija na tržištu omogućuje domaćim proizvođačima da poveća svoju konkurentnost zbog lakšeg pristupa tržištu

Kod nepoljoprivrednih proizvoda se ukidaju sve carinske barijere, što daje bolje mjesto poljoprivrednim proizvodima u slobodnoj trgovini s obzirom na ograničene domete liberalizacije poljoprivrednih proizvoda. Najbolji primjer za to je zona slobodne trgovine srednjoeuropskih zemalja, grupe CEFTA, gdje se po uzajamno prihvaćenim pravilima razvrstavaju većinom osjetljivi poljoprivredni proizvodi u pojedine grupe. Jedina prava zona slobodne trgovine koja je na višestranom nivou u Europi je Europska Unija. Vanjskotrgovinska politika Europske Unije je usklađena prema trećim zemljama i to vrijedi za sve proizvode.

Sporazum o poljoprivredi sadržava pravila koja se odnose na sigurnost prehrambenih proizvoda (pesticidi, sastojci, proizvodi koji su proizašli iz neke genetske manipulacije...) te zdravlje životinjskih ili biljnih proizvoda. Ograničava korištenje „mjere predostrožnosti“ koja se koristi kada ne postoje nikakvi znanstveni dokazi o nepostojanju opasnosti nekog proizvoda za zdravlje ljudi. Agrarna politika ima za svrhu osiguranje razvojne politike te trajno osiguranje određene politike gospodarskog položaja poljoprivrede u cjelokupnom poljoprivrednom sistemu. Vodi se neovisno o utjecaju svjetskog tržišta s jedne strane te utjecaja svjetskih cijena s druge strane. Ulazak u međunarodnu organizaciju ima svoje pozitivne, a i negativne strane te je tako i sa Sporazumom o poljoprivredi.

Izravna plaćanja, mjere uređenja tržišta i mjere potpore ruralnom razvoju tri su osnovna područja kojima se provodi Sustav poljoprivredne potpore u Hrvatskoj na isti način kao i u Europskoj uniji.³⁶ Provedbom mjera poljoprivrednih potpora u Hrvatskoj u odnosu na Europsku uniju se vide razlike u gore tri navedena područja, međutim činjenica je da također postoje i razlike u provedbi zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) i među pojedinim članicama Europske Unije. U provedbi mjera poljoprivredne potpore u Hrvatskoj u odnosu na EU se vide važne razlike u tri gore navedena područja, ali je činjenica da također postoje i razlike u provedbi ZPP i među pojedinim članicama Europske Unije. Najzahtjevnije područje prilagodbe koje se može istaknuti je područje izravnih plaćanja koje je u Hrvatskoj prilagođeno reformama. Cilj tog područja je smanjenje potencijalno negativnih, a povećanje pozitivnih učinaka budućih integriranja Republike Hrvatske u Europsku uniju. 2010. godine stupa na snagu Zakon o državnoj potpori poljoprivredi ruralnom razvoju. Njime se pokušao pojednostaviti sustav plaćanja tako što se smanjio broj razreda potpore te su kao oblik proizvodno nevezanog plaćanja uveli osnovno plaćanje u biljnoj proizvodnji.

Potpisom mehanizma financijske discipline prvo se treba utvrditi financijsku omotnicu za proizvodnu godinu, a nakon toga se stavlja u odnos s raspoloživim proračunom. Ako se dogodi da omotnica premašuje proračun tada se moraju smanjiti prava. ukupna financijska omotnica uvijek mora ostati ista, a umanjuje se samo u slučaju da dođe do povećanog broja zahtjeva za potporom. Tada se iznos potpore umanjuje za isti postotak svim poljoprivrednicima, te taj mehanizam vrijedi i u Hrvatskoj, a temeljen je Zakonom o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Hrvatska je tranzicijska zemlja koje se našla u situaciji da mora prodati sve svoje banke poduzeća koje su bile od velike vrijednosti, hotele i razne multinacionalne kompanije, a sve zbog velikih potreba za kreditima. Stvar koja pobuđuje srah kod domaćih proizvođača hrane u Hrvatskoj je ta što je hrvatsko gospodarstvo ulaskom u Svjetsku trgovinsku organizaciju pojeftinilo cijene proizvoda zbog smanjenih zaštitnih carina. Hrvatska je s tim višim cijenama zapravo održavala vlastite poljoprivredne proizvode jer nije izdvajala veće svote za potpore i subvencije u poljoprivredi. Prehrambeni proizvodi su dosta pojeftinili zbog ulaska u Svjetsku

³⁶Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku, *Što hrvatski poljoprivrednik dobiva ulaskom u EU?*, https://razvoj.gov.hr/UserDocImages//arhiva/Publikacije/ostale%20publikacije//CAP_Info_campaign_brochure.pdf

trgovinsku organizaciju i otvaranja svojih tržišta. Također, ulazak u Svjetsku trgovinsku organizaciju je doveo do smanjenja državnih subvencija.³⁷

4.3. Mjere za unapređenje izvoza hrvatskih poljoprivrednika

Velikim mogućnostima za napredak izvoza u Hrvatskoj pridonosi to što većina poduzeća nisu bila u nikakvim utrkama sa strancima u nastupima na trećim tržištima. Sporazum o poljoprivredi pridonosi filtriranju hrvatskih poduzeća te će se zahvaljujući tome saznati koja poduzeća posjeduju uvjete za opstanak i napredak na tržištu, a tko je za bankrot. Sporazum o poljoprivredi stimulira sposobne i povećava im njihov udio na međunarodnom tržištu te oni koji se pokažu kao neuspješni moraju se prilagoditi ili smanjiti svoje troškove te izraditi neki poslovni plan ili se jednostavno maknuti s tržišta.

Ulaskom Hrvatske u Europsku Uniju soja se pokazala kao najbolja i najprofitabilnija ratarska kultura koja je jako tražena u Hrvatskoj zbog svoje velike prednosti što nije genetski modificirana. Tako je soja s vrha profitabilnosti skinula namirnicu koja je dugo vremena bila glavna ratarska kultura, a to je šećerna repa. Njena otkupna cijena je pala za 30% 2014. godine. Hrvatski poljoprivrednici uvelike prate sve trendove s poljoprivrednom u Europi, a to pokazuju tako što sve više sade soju i to naravno za svrhe izvoza. Način proizvodnje koji Sporazum o poljoprivredi potiče kao profitabilnu ratarsku proizvodnju je ekološki način proizvodnje.

Na natjecanju u Hrvatskoj za izbor najboljeg mladog poljoprivrednika odabran je vlasnik obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva iz Zagorja koji se bavi proizvodnjom chilli papričica. Drugo mjesto je osvojila gospođa koja se bavi proizvodnjom prirodne, dermatološki ispitane kozmetike s mirisom smilja i bademova ulja, a treće mjesto je otišlo vinaru. Ističu kako je bio rekordni broj prijave za natjecanje što je pokazatelj da i dalje postoje mladi koji žele ostati u Hrvatskoj i koji žele iskoristiti ruralna područja te su mladi ključ razvoja poljoprivrede.³⁸ U 2020. godini poljoprivrednicima je isplaćeno 6,99 milijardi kuna potpora, što je za 20% više u odnosu na prethodnu 2019. godinu. Prema podacima Hrvatske gospodarske komore, izvoz je u prvih osam mjeseci 2021. godine bilježio rast od 14,6 posto u odnosu na prethodnu 2020. godinu. Najveći rast se zabilježio u izvozu žitarica, prehrambenim proizvodima visokog stupnja

³⁷ Vizjak A. (2007.), *Svjetska trgovinska organizacija: postanak, ustroj i razvoj*, Opatija: Sveučilište u Rijeci

³⁸ Ja trgovac, (2022), *Mladi najbolji poljoprivrednik je Goran Vrabc*, preuzeto s <https://jatrgovac.com/najbolji-mladi-poljoprivrednik-je-goran-vrabc/>

prerade, ribe itd. Nažalost u proizvodnji i izvozu stočarstva, voća i povrća se vidio deficit, a da bi se to promijenilo potrebno je uvesti promjene u strukturu proizvodnje.³⁹

Skoro 90 posto svog subvencioniranog izvoza dolazi iz Europske Unije. Poznato je kako velike zemlje s visokim izvozom ne podliježu pravilima Svjetske trgovinske organizacije. Stoga je Europska unija smanjila potpore koje su bile prijatnija narušavanja poljoprivredne razmjene. Reformom Zajedničke poljoprivredne politike iz 2003. godine omogućeno je da većina narančastih i plavih kutija prijeđe u zelene kutije, a to je bilo moguće tako što je većina potpora bila nevezana za samu proizvodnju. Također to je pridonijelo dodatnom razvoju poljoprivredne razmjene.

Razlozi koji izravno i neizravno mogu djelovati na stagnaciju Hrvatskog izvoza su:

- Ruiniranje kapitala svojevrsnim političkim izolacijama i ratnim razaranjima
- Gospodarske promjene u istočnoeuropskim zemljama gube značajna tržišta
- Na usporavanje ekspanzije tržišta utječu niski BDP i niski rast domaće proizvodnje
- Spori integracijski procesi omogućuju brže prodiranje na pristupačnija tržišta
- Izostanak investicijskih aktivnosti
- Premalo razvijene institucionalne potpore izvozu

Većina ovih problema nije rješiva u kratkom roku te se bez koordinirane akcije te jasno definirane sinkronizacije ti problemi ne mogu ni riješiti. Razvijanjem institucionalne potpore izvozu te povećanjem izvoza pomoću raznih legalnih izvoznih stimulacija mogu se ostvariti uvjeti za povećanje izvoza. Neke od legalnih stimulacija su izvozno kreditiranje, izvozne stimulacije, devizni tečajevi i sl.

³⁹ Hrvatska gospodarska komora, članak preuzet 10. rujna 2022. sa <https://www.hgk.hr/izvoz-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda-u-2021-narastao-za-gotovo-15-posto-ali-prati-ga-i-rast-deficita>

5. Zaključak

Svjetska trgovinska organizacija (WTO – World Trade Organisation) je međunarodna organizacija čiji je opći cilj pomoći svojim članicama da koriste trgovinu kao sredstvo za podizanje životnog standarda, otvaranje radnih mjesta i poboljšanje života ljudi. Svjetska trgovinska organizacija upravlja globalnim sustavom trgovinskih pravila i pomaže zemljama u razvoju da izgrade svoje trgovinske kapacitete. Također pruža forum za svoje članove za pregovore o trgovinskim sporazumima i rješavanje trgovinskih problema s kojima se međusobno suočavaju. Iako postoje zastoji u trgovinskim pregovorima i dalje se traže načini kako osuvremeniti pravila koje je postavila WTO i traže se načini rješavanja novih trgovinskih izazova u svijetu.

Četiri runde pregovora koje su bile zaslužne za osnivanje WTO-a su Dillon runda (1960-1961), Kennedy runda (1964-1967), Tokyo runda (1973-1979) i Urugvajaska runda (1986-1994). One su pridonijele postupnom postizanju većeg stupnja liberalizacije trgovine. Nakon osnivanja WTO uslijedile su mnoge druge konferencije koje su održane u Ženevi, Singapuru, Seattleu, Dohi, Cancunu.

Države postaju punopravne članice Svjetske trgovinske organizacije učlanjenjem u nju, pristupanjem Sporazumu Svjetske trgovinske organizacije te davanjem Lista koncesija. Prije samog čina učlanjenja, države mogu prvo dobiti status promatrača u organima Svjetske trgovinske organizacije te se tako mogu pripremiti za buduće preuzimanje svojih obveza i članskih prava. 1993. godine za Hrvatsku počinju pripreme pristupanja GATT-u te ona dobiva službeni status promatrača. 27. listopada 1993. godine uspostavljena je Radna skupina Republike Hrvatske za njen pristup u Svjetsku trgovinsku organizaciju. Republika Hrvatska službeno postaje članica Svjetske trgovinske organizacije 30. studenog 2000. godine.

Zemlje u razvoju, posebno one koje su bile najmanje razvijene, imale su u prošlosti u pregovorima marginalnu ulogu i ona se uglavnom svodila na to da se traže izuzeća od općeprihvaćenih načela i trgovinskih disciplina (specijalni i diferencirani tretman). U novom krugu uloga i sadržaj specijalnog i diferenciranog tretmana su veoma važni za ovu skupinu zemalja. Sve se više govori o „moderniziranju“ specijalnog i diferenciranog tretmana u sklopu Svjetske trgovinske organizacije. U posljednje vrijeme postoji također ideja o uvođenju paketa posebnih mjera o specijalnom diferenciranom tretmanu u Sporazum o poljoprivredi (WTO

Agreement on Agriculture) koji su neki već nazvali „Razvojnou košarou“ (Development Box) po ugledu na već postojeću plavu i zelenu.

Sredinom rujna 1999. godine su okončani svi pregovori na višestranoj razini, hrvatska je primljena u WTO i utvrđene su obveze glede domaće potpore u poljoprivredi. Nezaobilazno je da je u cjelokupnom „paketu“ obveza koje je Hrvatska svojim ulaskom u WTO preuzela, poljoprivreda imala posebno mjesto. Kao dokaz je dozvoljena razina carinske zaštite koja je bila trostruko veća u odnosu na carinske zaštite u industriji. Također, prijelazna razdoblja za sniženje carinskih zaštita bila su znatno duža i brojnija. Hrvatskoj su tijekom pregovora postavljeni puno oštriji zahtjevi što se tiče poljoprivrede u odnosu na ostala područja.

Temelj Zakona o poljoprivredi je da se uređuju ciljevi i mjere za poljoprivrednu politiku te da se usklađuje zakonodavstvo Republike Hrvatske sa zakonodavstvom Europske unije. Tim zakonom se mogu određivati mjere i ciljevi poljoprivredne politike, mogu se određivati pravila koja su vezana za zajedničku organizaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda, izravna potpora, državne potpore, mjere informacija i promocije, ekološka i integrirana proizvodnja, javne službe područja poljoprivrede i ostalo.

Ulaskom Hrvatske u Europsku Uniju soja se pokazala kao najbolja i najprofitabilnija ratarska kultura koja je jako tražena u Hrvatskoj zbog svoje velike prednosti što nije genetski modificirana. Tako je soja s vrha profitabilnosti skinula namirnicu koja je dugo vremena bila glavna ratarska kultura, a to je šećerna repa. Njena otkupna cijena je pala za 30% 2014. godine. Hrvatski poljoprivrednici uvelike prate sve trendove s poljoprivrednom u Europi, a to pokazuju tako što sve više sade soju i to naravno za svrhe izvoza. Način proizvodnje koji Sporazum o poljoprivredi potiče kao profitabilnu ratarsku proizvodnju je ekološki način proizvodnje.

Popis literature

1. Barković, I., Lulić, M. (1999.), *Hrvatska i WTO: pravno-ekonomski aspekti*, *Ekonomski vjesnik*, XII(1-2), str. 81 - 88. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/200561>
2. Bilas, V., Videc, A. (2011.), *Učinkovitost sustava za rješavanje sporova Svjetske trgovinske organizacije*, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 9(2), str. 175 - 194. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/74508>
3. Bjelić P. (2002), *Svetska trgovinska organizacija*, Beograd: Prometej
4. Brkić, L. (2001.), *GATT, WTO i (de)regulacija tržišta financijskih usluga*, FPZG, str. 100-102
5. Božić, M. (1999.), *WTO i Hrvatska poljoprivreda*, *Agronomski glasnik*, 61 (3– 4), str. 173 – 205. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/126232>
6. Buturac, G., Vizek, M. (2015.), *IZVOZ PREHRAMBENE INDUSTRIJE I UČINCI NA GOSPODARSTVO: SLUČAJ HRVATSKE*, *Ekonomski pregled*, 66(3), str. 203-230. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/143880>
7. Europski parlament, (2022), dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/portal/hr>
8. Giunio, M. et. al. (1998), *Vanjskotrgovinsko, devizno i carinsko poslovanje*, Zagreb: Inženjerski biro
9. Hrvatska gospodarska komora, članak preuzet 10. rujna 2022. sa <https://www.hgk.hr/izvoz-poljoprivrednih-i-prehrambenih-proizvoda-u-2021-narastao-za-gotovo-15-posto-ali-prati-ga-i-rast-deficita>
10. Ja trgovac, (2022), *Mladi najbolji poljoprivrednik je Goran Vrabec*, preuzeto s <https://jatrgovac.com/najbolji-mladi-poljoprivrednik-je-goran-vrabec/>
11. Kandžija, V., Donadić, M., i Milošević, V. (2008). *FOUNDATION TESTING OF THE WORLD'S AGRICULTURE LIBERALISATION AT THE NEW MILLENNIUM TURN*, *Poslovna izvrsnost*, 2(2), str. 44-44. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/38548>
12. Matić, B., Lazibat, T. (2001.), *OD GATT DO WTO*, *Ekonomski pregled*, 52(5-6), str. 692-707. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/28746>
13. Mihalj, P. (1999). *Što hrvatskoj poljoprivredi donosi članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji?*, *Politička misao*, 36(1), str. 101-112. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/32067>

14. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, (2022.), dostupno na <https://mvep.gov.hr/>
15. Radošević, D. (1999.), *HRVATSKA I WTO - Liberalizacija financijskih tržišta*, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 9(72), str. 46-77. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/19387>
16. Rehber, E., Turhan, S. (1. travnja 2002.), *Prospects and challenges for developing countries in trade and production of organic food and fibers: The case of Turkey*, *British Food Journal*, Vol. 104 No. 3/4/5, pp. 371-390. <https://doi.org/10.1108/000707002104353800>
17. [Službene internetske stranice Europske unije, \(2022.\), https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/trade/agricultural-international-trade/wto-and-eu-agriculture_hr](https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/trade/agricultural-international-trade/wto-and-eu-agriculture_hr)
18. Službena stranica Svjetske trgovinske organizacije, (2022.), <https://www.wto.org/>
19. Šuman, Ž. (2002.), *GLAVNE STRATEŠKE POZICIJE U AKTUALNIM PREGOVORIMA O POLJOPRIVREDI U SKLOPU WTO-a*, *Agronomski glasnik*, 64(3-4), str. 145-154. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/144163>
20. Vizjak A. (2007.), *Svjetska trgovinska organizacija: postanak, ustroj i razvoj*, Opatija: Sveučilište u Rijeci
21. Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku, *Što hrvatski poljoprivrednik dobiva ulaskom u EU?*, https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/Publikacije/ostale%20publikacije//CAP_Info_campaign_brochure.pdf
22. [Zakon o poljoprivredi, Narodne novine br. 118/18, 42/20, 127/20, 52/21, https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi](https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi)

Popis tablica

Tablica 2. Domaća potpora EU-u prijavljena WTO-u (u mil. kuna)	24
Tablica 3. Vrijednost outputa poljoprivredne djelatnosti prema HR_NUTS 2021. - HR NUTS 2	35

Popis slika

Slika 1.: organigram organizacijske strukture Svjetske trgovinske organizacije.....	16
---	----